

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav speciálněpedagogických studií

Diplomová práce

Bc. Eliška Spurná

Senior a kočka – Využití felinoterapie u osob
seniorského věku

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jsem pouze uvedené prameny a literatury.

V Olomouci dne 8.7.2020

vlastnoruční podpis

Poděkování

V první řadě děkuji vedoucímu mé práce, panu doktoru Pavlu Svobodovi, za to, že mě vždy navedl na správný směr a byl ochoten mi pomoci i přes chyby, které jsem dělala.

Nadále bych ráda poděkovala Tatianě Trnkové, která držela se mnou v nejtěžších chvílích celého studia a dodávala mi optimismus, bez kterého bych tuto práci nedokončila.

Poděkování také patří mé rodině a příteli, kteří mě nechali v klidu pracovat a dokončit tyto stránky a neztráceli se mnou trpělivost.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Eliška Spurná
Katedra:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	Mgr. Pavel Svoboda, Ph.D.
Rok obhajoby:	2020

Název práce:	Senior a kočka – využití felinoterapie u osob seniorského věku
Název v angličtině:	Senior and a cat – use of feline therapy in seniors
Anotace práce:	Diplomová práce se zabývá využíváním felinoterapie v domovech seniorů. Ve výzkumu se zaměřuje na vliv felinoterapie na psychický stav seniorů v pobytových zařízeních. Dále zkoumá, zda je plemeno Mainské mývalí kočky vhodnější pro terapii než plemena jiná. Pro získání potřebných informací byl ve výzkumu použit dotazník, na který odpovídali klienti několika domovů pro seniory, a také rozhovor, který byl veden se třemi českými felinoterapeutkami, které pro svou práci využívají kočky právě plemene Mainská mývalí.
Klíčová slova:	Diplomová práce, felinoterapie, Mainská mývalí kočka, domovy seniorů, zooterapie
Anotace v angličtině:	The diploma thesis deals with the use of feline therapy in retirement homes. The research focuses on the effect of feline therapy on the mental state of seniors in residential facilities. It also examines whether the Maine Coon cat breed is more preferable for therapy than other breeds. To obtain the necessary information, the research used a questionnaire answered by clients of several homes for the elderly, as well as an interview with three Czech feline therapists who use Maine Coon cats for their work.
Klíčová slova v angličtině:	Diploma thesis, feline therapy, Maine Coon, retirement homes, zotherapy

Přílohy vázané v práci:	Dotazník
Rozsah práce:	69 stran
Jazyk práce:	Český

OBSAH

ÚVOD.....	9
1 ZOOTERAPIE.....	11
1.1 Druhy zooterapie	12
1.1.1 AAA (Animal Assisted Activities) - Aktivity za pomoci zvířat.....	12
1.1.2 AAT (Animal Assisted Therapy) - Terapie za pomoci zvířat	13
1.1.3 AAE (Animal Assisted Education) - Vzdělávání za pomoci zvířat.....	13
1.1.4 AACR (Animal Assisted Crisis Response) - Krizová intervence za pomoci zvířat.....	14
2 FELINOTERAPIE.....	15
2.1 Felinoterapie ve světě	16
2.1.1 Pet Partners (bývalá Delta Society)	16
2.1.2 International Association of Human Animal Interaction Organizations (IAHAIO).....	17
2.2 Felinoterapie v České republice	18
2.2.1 Nezávislý chovatelský klub	18
2.2.2 Aura Canis	19
2.3 Výhody a nevýhody felinoterapie.....	19
2.4 Felinoterapeutické zkoušky	21
2.5 Legislativní úprava felinoterapie	22
2.6 Plemena koček využívaná pro felinoterapii.....	23
2.6.1 Mainská mývalí kočka	24
2.6.2 Ostatní plemena koček	25
2.7 Mainská mývalí kočka ve felinoterapii	27
2.7.1 Povaha.....	27
2.7.2 Použití Mainské mývalí kočky v ČR	28
2.8 Výcvik kočky.....	29

3	FELINOTERAPIE U SENIORŮ.....	31
3.1	Stáří, stárnutí.....	31
3.1.1	Stáří a jeho stinné stránky.....	32
3.1.2	Psychologie stáří.....	33
3.2	Potřeby seniorů.....	35
3.2.1	Péče o seniory.....	36
3.2.2	Domovy pro seniory.....	38
3.3	Působení felinoterapie na seniory.....	39
4	PRAKTICKÁ ČÁST.....	42
4.1	Cíl práce.....	42
4.2	Metodologie výzkumu.....	42
4.3	Výběr vzorku.....	44
4.4	Výzkumné otázky.....	45
4.5	Harmonogram výzkumu.....	47
4.6	ANALÝZA ZÍSKANÝCH DAT.....	47
4.6.1	Chovali jste dříve ve své domácnosti nějaké zvíře?.....	47
4.6.2	Myslíte si, že přítomnost zvířete pozitivně ovlivňuje psychický stav člověka?.....	48
4.6.3	Jaké emoce vyvolává felinoterapie?.....	49
4.6.4	Pozorujete na sobě změny v těchto oblastech způsobené felinoterapií? ..	49
4.6.5	Proč pravidelně docházíte na felinoterapii?.....	51
4.6.6	Které sociální a psychické potřeby felinoterapie uspokojuje?.....	51
4.6.7	Hodnocení felinoterapie?.....	52
4.7	Rozhovory s felinoterapeutkami.....	53
4.7.1	Jak jste se k felinoterapii dostala?.....	54
4.7.2	Jak dlouho se zabýváte felinoterapií?.....	55
4.7.3	S jakou klientelou pracujete?.....	56

4.7.4	Jak probíhá Vaše felinoterapeutická návštěva?	57
4.7.5	Jaké jsou podle Vás výhody felinoterapie oproti jiným terapiím?	58
	DISKUSE	61
	ZÁVĚR.....	63
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	65
	DOTAZNÍK	68

ÚVOD

Se stářím dochází ke změnám téměř ve všech oblastech lidského života. V současnosti se délka života prodlužuje a různá zařízení pro seniory se tak stávají stále žádanějšími a vyhledávanějšími. Není tedy překvapením, že otázka péče o seniory je nyní tak aktuální. Většina zařízení má snahu svým klientům zpříjemnit jejich pobyt, a to nejčastěji různými společenskými akcemi a formami aktivizace. Jednou z moderních forem aktivizace je nepochybně terapie za pomoci zvířat neboli zooterapie či zoorehabilitace. V České republice řadíme mezi nejznámější canisterapii a hipoterapii, tedy terapii za pomoci psů a koní. Felinoterapie naproti tomu je méně rozšířená, ačkoliv je kočka běžným domácím mazlíčkem. Avšak i tato forma terapie si zaslouží stejnou pozornost. Bohužel tomu v ČR tak stále není a informovanost veřejnosti o možnosti využití koček k léčebným účelům není na takové úrovni, jako v jiných evropských a zámořských zemích.

Základním kamenem felinoterapie je využití vrozeného daru empatie, intuice a léčivé energie koček. Pomáhají lidem zapomenout na bolest, kterou prožívají, a to jak po psychické, tak po fyzické stránce. Navozují v lidech duševní harmonii a pomáhají jim nalézt ztracenou životní rovnováhu, vytvářet nový smysl života, odnímat pocit osamění. A právě samota je jeden z hlavních pocitů, který senioři zažívají, neboť se cítí být odstrčeni vlastní rodinou a tím se cítí být méněcennými. Senioři se většinou v domovech uzavírají sami do sebe, přestávají komunikovat s okolím a navazovat nové sociální kontakty s ostatními. A zejména z tohoto důvodu zvíře dokáže člověku mnohé nahradit. Přijímá člověka bez předsudků a podmínek, a poskytuje mu dostatek podnětů, včetně náhradní citové vazby, stává se jakýmsi prostředníkem mezi člověkem a okolním světem.

Bylo již mnohokrát potvrzeno, že vztahy mezi kočkou a člověkem pozitivně podporují zdraví, myšlení a sociální citění. Pokud má kočka s člověkem navázaný láskyplný vztah, dokáže vycítit jeho blížící se nemoc a snaží se jej „léčit“ tím, že mu zahřívá postižené místo, masíruje mu jej tlapkami a zároveň svým vrněním člověka uklidňuje.

Jedním z důvodů výběru tohoto tématu bylo zdůraznit především pozitivní význam terapie za pomoci zvířat v oblasti sociální práce. Její výsledky jsou většinou velmi dobré tam, kde ostatní metody selhávají.

Tato diplomová práce vznikla z důvodu autorčina zvýšeného zájmu o tuto oblast, a aby současně upozornila na celkovou problematiku zatím málo využívané felinoterapie. Hlavní ambicí je přinést ucelený obraz této metody spolu s jejím využitím a tím poskytnout

odborný náhled na danou problematiku. Současně je cílem této práce ověřit, zda i tato forma terapie má vliv na klienty v domovech pro seniory a zda je pozitivně ovlivněn jejich psychický stav. V neposlední řadě by diplomová práce měla odpovědět na otázku, zda plemeno koček Mainské mývalí je vhodné pro felinoterapii.

Diplomová práce je rozdělena na dvě části. Na teoretickou část a praktickou část. Prostřednictvím teoretické části je čtenáři přiblížena základní problematika zooterapie, felinoterapie a možnosti využití felinoterapie u seniorů, stejně jako seznámení s plemenem Mainské mývalí kočky a dalších, taktéž využívaných plemen pro felinoterapii. V praktické části se hlavním výzkumným prvkem stal dotazník směřovaný seniorům do zařízení, ve kterých je právě felinoterapie praktikována. Snaha je zde prokázat pozitivní vliv koček na jednotlivé seniory a jejich psychický stav. Dalším cílem je prokázat, že Mainské mývalí kočky mají větší předpoklady pro tuto terapii než kočky jiného plemene, s čímž nám pomohou rozhovory se zkušenými felinoterapeutkami.

1 ZOOTERAPIE

Zooterapie je metoda založená na vzájemném pozitivním vztahu mezi člověkem a zvířetem, jenž se uplatňuje v oblasti rehabilitace a psychosociální podpory zdraví. Tato terapie je „*Souhrnným termínem zooterapie jsou označovány rehabilitační metody. Velmi zjednodušeně řečeno, pojmem zooterapie rozumíme pozitivní až léčebné působení zvířete na člověka. Ať už nám jde o zlepšení paměti, motoriky, komunikace nebo zmírnění stresu, je zde zvíře vždy v roli prostředníka, takzvaného koterapeuta*“ (Freeman, 2007, s. 30).

Člověk žije se zvířaty v úzkém vztahu už od pradávna, avšak první zmínky o léčebném využití zvířete nacházíme až v 19. století. Dle Lacinové (2005) byly do terapie zaváděny zvířata od roku 1919, kdy se jednalo se o psi v rámci programu „kamarádi ke hrám“. Známým příkladem s ohledem na zooterapii jsou i celosvětově uznávání psychoanalytici Freud a Sullivan, kteří měli ve svých ordinacích přítomného psa. Zde je ale diskutabilní, zda byli tito psi využíváni k terapeutickým účelům nebo pouze jako společníci. V USA byla roku 1990 založena organizace IAHAIO, International Association of Human-Animal Interaction Organisations, zabývající se podporou, pochopením a rozvojem vztahu mezi lidmi a zvířaty v rámci zooterapie. Hlavní země, ve kterých je ve zvýšené míře zooterapie provozována je Rakousko, vídeňská organizace *Tiere ale Therapie*, a Německo, kde je hlavní organizací *Tieren helfen Menschen* (Müller, 2014, s. 490).

Zooterapie je vhodná nejen pro dospělé, ale i pro děti a dospívající a lze ji používat jak u jednotlivců, tak i ve skupině. Je prokázáno, že zvířata snižují stres, krevní tlak a zvyšují sociální interakci a fyzickou aktivitu. Již jen samotná přítomnost zvířete pomáhá takto léčeným lidem psychické pohodě a ke zlepšení psychického stavu člověka. Tato terapie v sobě tedy nezahrnuje pouze kontakt se zvířetem, ale také péči o něj, hlazení, kontakt a důležitou komunikaci přes toto zvíře, které je pro terapii speciálně vycvičené (Hypšová, 2007, s. 263).

Nejčastější skupinou, u které je tato terapeutická činnost za pomoci zvířete nejvíce využívána, jsou „*osoby fyzicky a mentálně handicapované, sociálně nedostatečně adaptované, chronicky nemocné, osamocené, emocionálně narušené, osoby ve výkonu trestu odnětí svobody, drogově závislí, staří lidé a děti,*“ (Odendaal, 2002, s. 52).

1.1 Druhy zooterapie

Zooterapii jako celek můžeme rozdělit z několika různých pohledů, ale nejčastěji se setkáváme s rozdělením podle zvířecího druhu. K této terapii lze využívat jakéhokoliv druhu zvířete a jediným omezením jsou nebezpeční či jedovatí živočichové, kteří by mohli člověka zranit. Hojně využívaným jsou velká zvířata, zejména koně a poté mluvíme o hipoterapii. Dále se k terapii používají domestikovaná zvířata, kterými je zejména pes a kočka. Terapie kočkami se nazývá felinoterapie a budeme se jí zabývat důkladněji v dalších kapitolách.

Danielle MacKinnon (2017, s. 141) uvádí, že: „Zvířata, která se k této metodě používají, mohou být různá. Od psů, koček, koní přes morčata a vlastně jakékoli zvíře, ke kterému má daný člověk vztah. Terapie se odehrává mezi daným člověkem a zvířetem buď tak, že se zvíře prostě zdržuje v blízkosti pacienta, až po požadavek, aby se pacient o zvíře nějakým způsobem staral. Je mnoho způsobů, jak zvířata pomáhají lidem, takže tento typ terapie má mnoho různých metodik vycházejících ze specifických dovedností zvířete a potřeb pacienta.“

Další důležité dělení zooterapie je dle používaných metod, kterými jsou:

- AAA (Animal Assisted Activities) - Aktivity za pomoci zvířat
- AAT (Animal Assisted Therapy) - Terapie za pomoci zvířat
- AAE (Animal Assisted Education) - Vzdělávání za pomoci zvířat
- AACR (Animal Assisted Crisis Response) - Krizová intervence za pomoci zvířat

Tyto zavedené metody byly vypracovány roku 1990 organizací Delta Society. Jedná se o standardy, ve kterých bylo poukázáno na pozitivní výsledky interakcí člověka se zvířetem, s cílem začlenit zvířata do léčebných a rehabilitačních procesů (Nerandžič, 2006, s. 24 – 25).

1.1.1 AAA (Animal Assisted Activities) - Aktivity za pomoci zvířat

Tato metoda se soustřeďuje na přirozený kontakt a aktivitu člověka se zvířetem, která vede ke zvýšení kvality života jedince a k rozvoji společenských a sociálních kompetencí. Metoda může být vedena jako hlazení zvířete, péče o něj, hra s ním a jiné aktivity, které jsou pro pacienta nenáročné, přizpůsobené jeho stavu a možnostem. Účelem je zlepšení komunikace, odbourávání stresu nebo fobií, či obecná aktivizace klienta (Freeman, 2007, s. 32-34). Používá se i v případě, že chceme u pacienta odstranit uzavřenost a

nespolupráci. Tato metoda je velmi oblíbenou, neboť působí na pacienta motivačně a má odpočinkový charakter.

Cíl tohoto typu zooterapie je stanovován terapeutem ve spojitosti s dalšími osobami pečující o daného pacienta. Metoda je pak vedena speciálně vyškoleným profesionálním odborníkem ve spolupráci se speciálně vybranými zvířaty. Autorka Galajdová (1999, s. 28) rozděluje metodu na pasivní a interaktivní. Pasivní přístup v sobě zahrnuje umístění daného zvířete do místnosti, které navazují příjemné a uklidňující prostředí v dané místnosti a pacientům pomáhají odpoutat se od reality. Příkladem může být klec s papouškem či akvárium s rybičkami. Přístup interaktivní v sobě již zahrnuje starost o zvíře umístěné v daném zařízení, ale je důležité zohlednit i potřeby zvířete tak, aby bylo spokojené a v dobrém zdravotním stavu. Pokud zvíře přímo v daném zařízení nežije, neboť vyžaduje také péči, klid a nepřetěžování, je pravidelně do zařízení dováděno, a to vždy ve stejný čas (Galajdová, 1999, s. 28).

1.1.2 AAT (Animal Assisted Therapy) - Terapie za pomoci zvířat

Metoda zaměřující se rovněž na kontakt člověka se zvířetem, který má však zlepšit jeho psychický, fyzický stav. Tohoto přístupu je určeno zejména k podpoře pozitivního vývoje procesu léčby nebo rehabilitace. Je dobrou volbou u lidí, kteří jsou jakkoli postižení, znevýhodnění, nemocní či pro pacienty, jenž vykazují duševní či tělesnou poruchu.

Výsledek této metody je zjevný, měřitelný a u každého pacienta je vedena dokumentace, průběh jednotlivých terapií lze tedy hodnotit. „*AAT je cílená intervence, při které je zvíře nedílnou součástí terapeutického procesu. Je poskytována a vedena zdravotnickým profesionálem se speciálními odbornými znalostmi* (Galajdová, 1999, s. 28).“

Dle Galajdové (1999, s. 28) je „*hlavní rozdíl mezi AAA a AAT je způsob hodnocení výsledku. AAA lze vyjádřit v pojmech radosti, spokojenosti a štěstí, zatímco AAT lze objektivně měřit. Cílem AAT je posílení žádoucího chování nebo utlumení nežádoucího chování, práce s fobiemi nebo nácvik dovedností*“.

1.1.3 AAE (Animal Assisted Education) - Vzdělávání za pomoci zvířat

Animal Assisted Education v sobě zahrnuje přirozený a cílený kontakt člověka se zvířetem, který je zaměřen na rozšíření či zlepšení výchovy, vzdělávání a sociálních

dovedností klienta. Často se tento program sestavuje zejména individuálně, ale není výjimkou i skupinové vzdělávání tímto způsobem. Nejčastějšími klienty jsou osoby, které mají specifickou poruchu učení, chování a komunikace. Výjimkou nejsou ani běžní jedinci, u kterých je metoda zaměřena na vztahy lidí a zvířat, pomoc osobám s postižením atd. Program je sestavován zooterapeutem ve spolupráci se specializovaným pedagogem.

Záměrem této metody je zvýšení motivace k učení přirozenou cestou a zároveň i k osobnímu rozvoji. Jedná se často i o animační činnost v rámci škol, kdy jsou zvířata používána jako motivační prostředek, názorný příklad do hodin biologie, či součást výchovy žáků k zodpovědnosti a ohleduplnosti.

1.1.4 AACR (Animal Assisted Crisis Response) - Krizová intervence za pomoci zvířat

Metoda zaměřující se na zmírnění následků prožité krize a tedy na zlepšení jeho psychického či fyzického stavu alespoň tak, že je možné s tímto jedincem dále pracovat ve spolupráci s psychoterapeutem, sociálním pracovníkem (Freeman, 2007, s. 42 - 45).

Příkladem krizí, které jsou tímto způsobem léčeny a zmírňovány, jsou ty, kdy byl jedinec obětí násilí nebo kriminálního činu, byl přítomen u přírodní katastrofy atd. Často se samotný zoterapeut spolu se zvířetem stává součástí Integrovaného záchranného systému (dále IZS), který zasahuje právě například u přírodních katastrof.

Dle Tvrdé (2004) lze tuto metodu dělit na přímou krizovou intervenci (dále PKI) a stabilizační krizovou intervenci (dále SKI). PKI je charakterizována jako prvotní intervence, která probíhá přímo na místě daného neštěstí bez výrazného většího časového odstavu. Po této intervenci lze použít SKI, v rámci které zoterapeut chodí za daným člověkem spolu se zvířetem a to opakovaně. Freeman (2007, s. 42 - 45) dále ještě zahrnuje mezi techniky krizové intervence zejména psychologické metody, empatický rozhovor, motivaci klienta ke komunikaci, hlazení zvířete a hry.

2 FELINOTERAPIE

Termín felinoterapie vznikl spojením latinského felis = kočka či kočičí a řeckého therapia = léčení. V konečném překladu se tedy jedná o „kočičí terapii“ neboli „terapii kočkou“, která se řadí mezi jedno z nejčastěji používaných zvířet s ohledem na zoo terapii. „Dochází k využití pozitivní interakce mezi člověkem a kočkou k léčbě nebo podpoře zdraví člověka“ (Hypšová, 2007, s. 263).

Felinoterapie staví na podobných principech jako canisterapie, ale zatím v ČR nemá tak dlouhou tradici. Přitom jsou kočky v mnoha ohledech stejně vhodné jako psi. Jsou také pro svou menší velikost v některých zařízeních přiměřenější.

„Obecné cíle této terapie jsou: 1. znovu vybudovat a udržet tělesné, kognitivní a emocionální funkce, 2. podporovat schopnost a připravenost vykonávání různých aktivit a jednání 3. být součástí a podporovat jednání v každodenních životních situacích, 4. zlepšovat subjektivní pocit pohody, čímž by mělo být dosaženo toho, aby každý člověk mohl odpovídat svým schopnostem konat a zúčastňovat se či se podílet na situacích v nejrůznějších životních oblastech.“ (ESAAT, 2012).

Základem felinoterapie je využití vrozené empatie, intuice a léčivé energie koček. Kočka umí navodit příjemnou atmosféru pro další komunikaci s klienty a překonávat tak možné komunikační bariéry. Člověk díky nim mnohdy zapomene na svou bolest a utrpení, najde znovu ztracenou duševní harmonii a rovnováhu a u seniorů se setkáváme často s tím, že s pomocí felinoterapie nacházejí nový smysl života. S pomocí této terapie je odstraňován pocit osamění a mnohdy je právě zodpovědnost za blízkého milovaného tvora tím pravým podnětem k tomu, aby seniori měli znovu chuť do života a pro koho žít. Je prokázáno, že oblast psychická je velmi úzce spojena právě s oblastí fyzickou. Běžně se setkáváme u seniorů s tím, že se tito lidé cítí být vyhoštěni ze společnosti, cítí se být nepotřební a ztrácejí chuť navazovat nové vztahy či komunikovat třeba jen s rodinou. Zvíře, v našem případě kočka, přímá člověka bez předsudků a podmínek a nahrazuje mu citové vazby. Stává se tak prostředníkem mezi člověkem a okolním světem.

U koček je typické, že je nutné detailně sledovat jejich chování, řeč těla a lze tedy na nich rozpoznat, co v dané situaci cítí. Svým postojem naznačují radost, rozvernost, strach, rozpolcenost, útok a ústup. Signály vysílá i postavením uší, kterými dává najevo klid, pozornost, nevěli, nejistotu, strach a obranu. Burroughs definuje felinoterapii takto: *“Kočka neposkytuje služby. Kočka poskytuje sebe (citát: William Seward Burroughs).”*

Pro felinoterapii a jejímu praktikování je důležité vyřídit několik dokumentů, kterými je rodokmen kočky, očkovací průkaz kočky a potvrzení na čipování kočky. Dále je nutné zajistit i veterinární zprávu vystavenou lékařem, která vypovídá o způsobilosti kočky pro tento typ terapie a vystavenou licenci pro Návštěvní/terapeutickou službu, jenž je platná dva roky (Müller, 2014, s. 491).

2.1 Felinoterapie ve světě

K celosvětovému rozvoji programů se zvířaty došlo již v 60. letech 20. století. Felinoterapie je uznávanou terapií zejména v USA, Kanadě, Izraeli, Německu nebo Rakousku, ovšem v České republice takové celosvětové uznání nezískala. Nejčastějším zařízením, kde jsou kočky využívány k paliativní péči, jsou domovy pro seniory a ve školách pro děti se speciálními potřebami. Dále se taky často používá i na určitých odděleních v nemocnicích či v psychiatrických léčebnách. Obvykle není preferováno konkrétní plemeno, ale je používána zejména kočka domácí.

Známým rakouským specialistou tohoto oboru je Mgr. Ervín Reissaus zaměřující se na práci jak s kočkami domácími, tak i perskými. Dále je řazen mezi přední specialisty v tomto oboru i Bc. Avshalom Beni z Izraele, který se spolu s felinoterapií věnuje i canisterapii.

Z evropských organizací patří mezi nejvýznamnější rakouská organizace Tiere als Therapie nebo německá Tieren helfen Menschen (Hypšová, 2007, s. 335). Literatura, jenž by se zabývala výhradně felinoterapií, není dostupná na českém ani zahraničním trhu. Důvodem je dle Mahelky (2000, s. 79-82) zejména to, že většina zahraničních studií, výzkumů a odborné literatury se zaměřuje a hodnotí vliv zvířat na člověka bez rozlišení jejich druhů, nebo se zabývá pouze terapií v rámci psů a ostatní druhy zvířat pak tvoří jednu kategorii.

Tradičně jsou kočky pro terapii využívány též ve Francii, Itálii a dalších zemích západní Evropy. I na Slovensku se felinoterapie začíná postupně rozvíjet. Domov důchodců a sociálních služeb v Kremnici je jedním z prvních míst, kde je felinoterapie využívána.

2.1.1 Pet Partners (bývalá Delta Society)

Organizace Pet Partners, dříve známá jako Delta Society, se řadí mezi americké neziskové organizace a byla založena již v roce 1977 v Portlandu pod názvem Delta Foundation. Jejím zakladatelem byl psychiatr Michael J. McCulloch. Následně byl název této

organizace změněn roku 1981 na Delta Society a v roce 2012 pak znovu přejmenován na Pet Partners.

Dnes je Pet Partners řazena mezi největší a nejuznávanější organizace zaměřující se na budování vztahu mezi člověkem a zvířetem. Zároveň i na svých webových stránkách uvádí, že jejich primárním cílem je pouto mezi zvířetem a člověkem a věří, že toto pouto zlepšuje celkové zdraví a pohodu. Také vytvořila již výše zmíněnou metodiku, dělení zooterapie na AAA, AAT, AAE a AACR, která se používá po celém světě.

2.1.2 International Association of Human Animal Interaction Organizations (IAHAIO)

IAHAIO je mezinárodní asociace organizací, která sdružuje národní organizace zabývající se vztahem mezi člověkem a zvířetem. Oficiálního pojmenování nezisková organizace se dočkala až v roce 1992 ve Washingtonu v USA. Před tím se uskutečnilo několik vědeckých konferencí, kterých se účastnily skupiny akademických pracovníků, a to v Londýně (1977), Philadelphii (1980), Vídni (1983), Bostonu (1986) a Monaku (1989). Po setkání v Monaku se konalo setkání v kanadském Torontu, kde se zástupci AFIRAC (Francie), Delta Society (USA), Delta Australia, HABAC (Kanada), IEMT (Rakousko) a SCAS (UK) rozhodli založit mezinárodní organizaci, která by zastřešila jejich dlouholeté snažení.

Dr. Sam Ah Ahmai se stal prvním prezidentem. V současné době je prezidentkou Rebecca A. Johnson. V roce 1995 se konference konala v Praze a od té doby se jí pravidelně účastní zástupci České Republiky.

V současné době má IAHAIO po celém světě přes 90 členských organizací a zůstává věrná svým kořenům. Jedná se tedy o globální sdružení organizací, které se zabývají praxí, výzkumem a vzděláváním v oblasti činnosti zaměřené na zvířata, terapie pomocí zvířat a školení zvířat. Poskytuje prostor pro nové myšlenky, spolupráce a snaží se vzdělávat pravomocné osoby a politiky o výhodách a osvědčených postupech interakcí člověk-zvíře.

2.2 Felinoterapie v České republice

Rozvoj felinoterapie v České republice je datován do období devadesátých let minulého století, zejména do konce devadesátých let. Zakladatelem oboru felinoterapie v ČR je Daniela Hypšová.

V České republice nacházíme čtyři nejvýznamnější organizace zabývající se metodou AAA a AAT. Řadí se sem již výše zmíněná NCHK v Mladé Boleslavi, Anitera o.p.s., Elva hele a Dobrovolnické centrum sdružené s fakultní nemocnicí Motol v Praze.

Felinoterapie se v ČR provádí většinou v domovech pro seniory a nemocnicích. Aktivní jsou v tomto směru v Domově pro seniory v Mladé Boleslavi, Brně, Soběslavi, v Domově seniorů Modrý kámen a LDN v Mnichově Hradišti a v Domově seniorů Hagibor v Praze. Na Slovensku mají úžasné výsledky v Kremnici. V Havířově probíhá felinoterapie v dětském domově. V Brně v dětské nemocnici, resp. ve škole při této nemocnici, a v Hustopečích u Brna v nemocnici na oddělení ošetrovatelské péče.

2.2.1 Nezávislý chovatelský klub

Nezávislý chovatelský klub (NCHK) založila roku 1995 Daniela Hypšová v Mladé Boleslavi, který je zaměřen na chov a ochranu ušlechtilých i domácích koček. Tento spolek se jako jediný v České republice věnuje felinoterapii – návštěvní službě – organizovaně, cíleně a metodicky.

„Pokud je známo, obdoba návštěvní služby zavedené NCHK je jinde v Evropě pouze ojedinelé používanou metodou“ (Nerandžič, 2006, s. 62). Pod vedením paní Hybšové byla zpracována originální metodika felinoterapie, která je v Evropě ojedinelá. V roce 2003 při NCHK vznikl ještě i Odbor zooterapie sdružující dobrovolníky a pracovníky, kteří pracují právě v tomto oboru. (Müller, 2014, s. 490-491).

Pod spolek NCHK jsou řazeny další dvě organizace, kterými je “Řád ochrany ušlechtilých koček Nezávislého chovatelského klubu při veřejném vystoupení, návštěvní službě včetně zkoušek pro nic a svodu koček” a “Řád ochrany ušlechtilých koček Nezávislého chovatelského klubu při chovu” (Müller, 2014, s. 490-491).

NCHK je jako organizace jedinečná v tom, že v evropských zemích neexistuje jí podobná organizace, která by se soustředila pouze na práci s kočkami v dané oblasti (Müller, 2014, s. 490-491). I v České republice se felinoterapii s ohledem na návštěvní službu věnuje jen NCHK. Ostatní chovatelé koček, kteří nespádají pod NCHK, pracují neorganizovaně, ale

jsou členy Sdružení chovatelů koček, jež náleží k mezinárodní felinologické federaci (FIFe), nebo spolupracují s jinými organizacemi zabývající se zooterapií s jinými druhy zvířat (Hypšová, 2007, s. 263).

2.2.2 Aura Canis

Aura Canis je český spolek zabývající se především canisterapií, ovšem od roku 2012 přidala organizace do svého programu i činnosti v rámci felinoterapie, pro kterou vydali vlastní zkušební řád. Tento spolek vznikl 10. 3. 2006 a zakladateli byli Jana Dohnalová a Jana Pečenková. Dnes se tato organizace pyšní celorepublikovou působností, pořádá vzdělávací programy ve školách a uchazeči zde mohou sloužit canisterapeutické či felinoterapeutické zkoušky, a tak získat akreditované vzdělání, které je pod záštitou spolupráce s Univerzitou Palackého v Olomouci.

Hlavní účelem této organizace je pomoc osobám, zejména sociálně znevýhodněným či osobám se zdravotním postižením, ke zlepšení kvality života prostřednictvím zooterapie. Dále se zaměřuje na podporu, rozvoj a popularizaci zooterapie a vzdělanost veřejnosti v tomto oboru.

2.3 Výhody a nevýhody felinoterapie

U felinoterapie nacházíme zjevné výhody, které se odráží ve zlepšení fyzického i psychického stavu klienta. Dle Kohoutové a Gardiánové (2013, s. 283) jsou výhody využití koček v porovnání s ostatními druhy zooterapie obrovské. Kočky jsou ideálním řešením do domovů pro seniory, pro osoby s postižením či k umístění do postele ležících pacientů zejména díky své velikosti a tichosti. Pro řadu klientů je právě příjemnější mít vedle sebe menší zvíře, které nezbuzuje u pacientů takový strach, jako například velký pes. Navíc kočku si mohou i pochovat, popřípadě vzít na klín. Uklidňující pro většinu klientů je také jejich mňoukání a vrnění. Poměrně důležité s ohledem na zařízení, ve kterém jsou kočky využívány, je, že kočky nejsou vázány na jednotlivce, ale na domov, což je právě ideálním řešením (Kohoutová, Gardiánová, 2013, s. 283).

Nenáročnost chovu koček tkví i času a financích, neboť samotná péče o kočku není náročná časově, fyzicky ani finančně. Kočka nevyžaduje každodenní venčení, a tak je zejména vhodná pro klienty s omezeným pohybem a seniory. Také jejich výchova není nijak

složitá. Pro výkon zooterapie musí kočka zvládat pouze základní hygienické návyky a musí být milá k lidem a ostatním zvířatům.

Kočky mají pozitivní účinek i v oblasti zdraví. Podílí se na snižování krevního tlaku a tepové frekvence a mají tedy pozitivní vliv na srdce. Svým klidem a rozvahou ovlivňují také hladiny hormonů v krvi, čímž snižují stres, pocit deprese, bolesti a naopak vyvolávají příjemné pocity radosti.

Péčí o kočky lze procvičovat jemnou motoriku a prohřívát ruce, které jsou u většiny seniorů studené z důvodu špatného prokrvení.

U dlouhodobě ležících pacientů v nemocnici se felinoterapie využívá pro vytržení ze stereotypu nemocničního prostředí. Dokáže odvézt pozornost od bolesti, zmírnit stres z hospitalizace a přinést kousek vnějšího světa.

Výhody felinoterapie u seniorů spočívají zejména v narušení denního stereotypu, probuzení zájmu, zvýšení emočních aktivit a je vítanou relaxací. U těch, kteří jsou v domovech pro seniory teprve krátkou dobu, pomáhá tato terapie především v období zvykání si na nové prostředí a díky kočkám se necítí tak opuštěně (Svobodová, 2009, s. 62-65). Samotná přítomnost kočky přináší příjemné prožitky, vzpomínky a předchází syndromu vyhoření (Hypšová, 2007, s. 265-266).

Jako nevýhodu felinoterapie lze uvést hlavně pevnou citovou vazbu kočky na byt, dům či zařízení a následnou změnu v jejím chování, když je přemístěna do cizího prostředí (Müller, 2014, s. 491-492). V tomto prostředí kočka většinou reaguje jinak než je obvyklé.

Dalším rizikem je možné ohrožení klienta ze strany zvířete. Pokud se kočka cítí ohrožená, nespokojená se způsobem zacházení může pacienta kousnout, škrábnout či zarýt do jeho kůže drápkou. S ošetřovatelského pohledu se nejedná o vážná zranění, ale pacienta toto chování může vyděsit. Je důležité se naučit včas vycítit, že je kočce něco nepříjemné a pokusit se předcházet situacím tak, aby se předešlo i těmto malým zraněním. Jak již bylo výše zmíněno, kočka se nerada pohybuje mimo svůj ověřený prostor, ať už se jedná o byt, zahradu či čtvrt, a tak mohou nastat problémy během felinoterapie formou návštěvní služby (Mahelka, 2003, s. 21). První návštěva tak nemusí být zcela úspěšná a často se setkáváme s tím, že je návštěva ukončena dříve z důvodu viditelného nepohodlí kočky.

Do nevýhod můžeme zařadit i pravidelnou starost o srst kočky tak, aby byla čistá, nezacuchaná a v dobrém stavu. Je tedy potřebné se o kočky náležitě starat a v období línání je někdy nutností omezit nebo naprosto přestat s felinoterapií. Problém nastává tehdy,

pokud se u klienta vyskytne alergie na zvířecí srst. Pokud touto alergií klient trpí, je nutné tento druh terapie zvážit a případně nabídnout jinou alternativu.

2.4 Felinoterapeutické zkoušky

Felinoterapeutické zkoušky je v České republice možné absolvovat u dvou organizací, Nezávislého chovatelského klubu (NCHK) a Aura Canis. V České republice není provozování felinoterapie právně ošetřeno z čehož vyplývá, že absolvování těchto zkoušek není povinné pro výkon tohoto povolání. Výsledky testů jsou však obecně uznávané kluby a organizacemi s podobnými cíli.

Věková hranice žadatele o terapeutickou práci musí být nejméně 18 let a o návštěvní službu nejméně 12 let, kdy u skládání zkoušky je v tomto případě přítomen i zákonný zástupce žadatele. Obě sdružení dále vyžadují, aby nejnižší věková hranice kočky byla 1 rok, horní hranice není určena, plemenná příslušnost není rovněž stanovena (Hypšová, 2007, s. 275 - 279). Před konáním samotné zkoušky je žadatel povinen předložit očkovací průkaz a potvrzení o zdravotním stavu kočky od veterinárního lékaře. Tato povinnost platí u organizace NCHK, Aura Canis tuto povinnost neuvádí.

Testování v NCHK probíhá dle předpisu *Zkušební řád pro Felis tým v návštěvní (terapeutické) službě* a předchází mu školení v oblastech chovatelství, anatomie kočky, psychologie cílové skupiny terapie. Samotný test je složen z pěti částí. V první části jsou prověřovány reakce kočky na majitele, jeho pohlázení, chování v náručí, reakce na jeho rychlejší pohyby a zvýšený hluk.

Dále je zvíře podrobováno zkoušce, kdy je v rámci návštěvy umístěno do uzavřeného prostoru s méně známými lidmi, kteří jsou následně vyzváni k jeho pohlázení atd. Velmi podobným způsobem probíhá i třetí část testu. Zkouška se odehrává v otevřeném prostoru, kdy je kočka umístěna ven, např. do parku a sledují se její reakce a nově vytvořené prostředí, zda je kočka i v tomto prostředí hravá, vyrovnaná, socializovaná a neprojevuje se u ní agresivita. Čtvrtá část představuje zátěžovou zkoušku v uzavřeném prostoru. Kočka je vystavena hlučnému stresujícímu prostředí, kterým může být štěkající pes, plačící dítě atd.

Poslední částí zkoušky je rovněž zátěžová situace probíhající venku a kočka je znovu vystavena podobné stresující situaci. Během celého testu je u kočky hodnocena bojácnost, agresivita, koordinace žadatel-kočka, jednání žadatele a kočky v krizové situaci. Po ukončení celého testu, jenž byl po celou dobu nahráván na video, je vyhodnocen komisí a

výsledek je zaznamenán do průkazu původu kočky a žadateli, který uspěl je vydán certifikát k návštěvní činnosti garantované klubem NCHK.

U organizace Aura Canis jsou vedeny zkoušky dle *Zkušebního řádu pro felinoterapeutické zkoušky*. Zde je podmínkou, aby zúčastněné kočky byly vždy zdravé a v dobré kondici. Žadatel a jeho kočka jsou brány jako jeden tým a hodnocena je zejména jejich za jedna spolupráce. Důraz je zaměřený také na ochotu spolupracovat a na povahové vlastnosti kočky. Samotná zkouška probíhá přímo v prostorách organizace a zahrnuje v sobě tyto disciplíny: pohlazení kočky rozhodčím, vzetí do náruče rozhodčím, ochota kočky k oblečení postroje, reakce na silnější zvuk a na rychlejší pohyb zkoušejícího, reakce na projíždějící osobu na invalidním vozíku a osobu jdoucí o francouzských holích.

2.5 Legislativní úprava felinoterapie

V ČR není felinoterapie, ani jiný druh zooterapie není legislativně ukotvena. Jsou však zavedeny normy nezabývající se přímo zoterapií, ale přesto je každý majitel zvířete povinen tyto zákony a vyhlášky respektovat a dodržovat (Tichá, 2007, s. 47-49):

- Zákon 246/1992 Sb. na ochranu zvířat proti týrání v platném znění, včetně prováděcích vyhlášek,
  - Zákon 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů,
  - Zákon 166/1999 Sb. o veterinární péči a o změně souvisejících zákonů v platném znění, včetně prováděcích vyhlášek,
  - Vyhláška 137/2004 Sb. o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných,
  - Vyhláška 101/2000 Sb. O ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Terapie s pomocí zvířat není v České republice uznána jako právoplatná zdravotní terapie, ale podle Zákona 108/2006 Sb. o sociálních službách lze zoterapii považovat za sociální rehabilitaci (Tichá, 2007, s. 49). Navíc, pokud terapeut vykonává felinoterapii za účelem zisku, je nutné se řídit živnostenským zákonem. Pokud se jedná o dobrovolnickou činnost bez nároku na zisk, řídí se terapeut pravidly pro činnost občanského sdružení, které musí být registrováno u Ministerstva vnitra ČR (Tichá, 2007, s. 50-51).

Také existují určitá etická pravidla definující správné soužití mezi člověkem a zvířetem. Tyto pravidla má stanoveny všechny organizace chovatelů koček a jsou zařazena přímo do jejich řádu. Díky těmto pravidlům jsou stanoveny podmínky chovu. Do podmínek je zahrnuto, že kočka musí mít klidné místo ke spaní, vymezený prostor pro hry a pohyb, vlastní misky na jídlo a vodu, čistou toaletu. Je rovněž důležité, aby byla zajištěna dostatečná dezinfekce prostoru, ve kterém se kočka vyskytuje. Je nařízeno, že každá kočka musí mít k dispozici minimální plochu od 6 m² o výšce 1,8 metrů a v zařízení, kde je umístěna, musí mít místo na spaní a k úkrytu.

2.6 Plemena koček využívaná pro felinoterapii

Ve felinoterapii není přesně stanoveno, jaké z plemen koček je nejvhodnější pro tento typ terapie a zároveň není vymezeno, která plemena by byla přímo nevhodná. V tomto oboru lze tedy vidět využití jak domácích koček, tak i ušlechtilých plemen, jako je Norská lesní kočka, Siamská kočka, Mainská mývalí kočka, Perská kočka, Sibiřská kočka nebo Ragdoll. Stejně jako u jiných domácích zvířat je i u koček preferována zejména klidná, přátelská a přítulná povaha. Nejlepší volbou je výběr kočky z domácích chovů, kdy známé povahové vlastnosti jejich rodičů a zvíře je již od narození socializováno s člověkem. Z praxe vyplývá, že určitá plemena koček mají jisté vlastnosti, které brání možnosti vykonávat s nimi terapii a těmi je snížená socialita, odtažitost aj.

Dle Nerandžiče (2006, s. 68) v ČR jsou u felinoterapie často využívány kočky domácí, nebo kočky plemene Ragdoll a Sibiřské kočky. Někdy můžete vidět kočky Britské nebo Perské, ale vždy je důležité přihlídnout na povahu koček a také hlavně na povahu majitele a klienta.

Mnoho odborníků se shoduje i v tom, že lze zvolit kočku z útulku či z hygienicky závadného prostředí, pokud jsou dodrženy určité postupy. Je nutné kočku zpočátku ponechat v půlroční karanténě, dále nechat detailně veterinárně vyšetřit a provést nezbytné testy na kočičí choroby.

Jeden z aspektů hrající roli při výběru kočky je, zda se jedná o krátkosrsté či dlouhosrsté plemeno. Z hygienických důvodů je často voleny kočky krátkosrsté, ale je studiem i pozorováním dokázáno, že dlouhá srst více vybízí k pohlazení.

Důraz se však ze všeho nejvíce klade na souhru majitele a kočky, neboť každé plemeno je typické svými povahovými rysy, které musí účastníci felinoterapie znát a respektovat.

Hypšová (2007, s. 268) definuje výběr kočky na felinoterapii takto: „*Preferují se zvířata s mírnou, vyrovnanou povahou, přátelská k lidem, vyhledávající kontakt s nimi. Výhodou je výcvik od kotěte (od 3 měsíců věku) či výchova z vlastních chovů, kde známe charakterové vlastnosti rodičů, případně i prarodičů a sourozenců. Nelze doporučit zvířata s volným, nekontrolovatelným výběhem, zvířata z chovů, v nichž dochází k velké fluktuaci zvířat, zvířata žijící v útulcích, zvířata ze závadných hygienických a výživových podmínek.*“

2.6.1 Mainská mývalí kočka

Mainská mývalí kočka je řazena mezi nejstarší severoamerické kočičí plemeno a také největší domestikované plemeno. Název je odvozen od státu Maine, ležícího v USA, kde se kočka původně vyskytovala (Verhoef-Verhallen, 1997, s. 135-138). Můžeme se setkat i s přezdívkou “něžný obr”, kterou získala díky své působivé velikosti a přátelské povaze (Andržová, 2006, s. 24).

Název Mainská mývalí vznikl z domněnky, že tyto kočky byly zkříženy s medvídkem mývalem. Důvodem bylo, že jim tato kočka připomínala mývala, a to zejména mramorovanou srstí spolu se silným, mohutným ocasem (Říhová, Bílek, 1992, s. 78-80). Nejpravděpodobnější však zůstává, že Mainská mývalí kočka vznikla zkřížením Norské lesní kočky s kočkou domácí. První zmínky o tomto plemeni jsou již roku 1861 a to ve spojení s Vikingy, kteří je pro jejich tělesnou stavbu a velkou odolnost brali na výpravy jako výkonné lovce, kteří sloužili k eliminaci hlodavců a pomáhali tak chránit zásoby na dlouhých plavbách (Verhoef-Verhallen, 1997, s. 307). Plemeno bylo registrováno roku 1908 do knihy rodokmenů CFA a v padesátých letech minulého století vznikla organizace Maine Breeders and Fanciers Association MCBFA, jenž doposud slouží k ochraně a zachování plemene.

Stavba těla

Jak již bylo výše zmíněno, Mainskou mývalí kočku řadíme k největším a nejrobustnějším plemenům koček a rozdíl ve velikosti je patrný i mezi kocourem a kočkou. Samci mohou dosahovat hmotnosti až 9-11 kg, kastrování dokonce 12 kg. Samice jsou drobnější a dosahují hmotnosti kolem 7 kg (Andržová, 2006, s. 24).

Tělo těchto koček je dlouhé, silně osvalené a hranaté, se silnou kostrou, širokým hrudníkem a pevnými svaly. Ocas je taktéž dlouhý a vlající. Všechny tyto vlastnosti vedou k robustnímu vzhledu zvířete. Uši jsou velké, zakončené rysími štětičkami. Chlupy jsou také

v ušních boltcích a přesahují ven přes zevní okraj uší. Srst pokrývá celé tělo, od hlavy a lopatek po končetiny, kde je krátká, přes boky a hřbet, kde se prodlužuje, až na břicho, kde je nejdelší. Srst je splývavá a hedvábná. U tohoto plemene jsou povolena všechna zbarvení včetně variant s bílou, kromě čokoládové, plavé, lilové a skořicové barvy. Mainky tedy mohou být bílé, černé, modré, krémové a červené, včetně modré a černé želvovinové a všech druhů kresby a podílů bílé (Zoulová, 2015, s. 136-139).

Zajímavostí je, že u těchto koček nalézáme dominantní gen pro polydaktylii, tedy gen pro více "prstů". U polydaktylních Mainských mývalích koček jsou rozlišovány dva typy polydaktylie. První typ je tzv. *mitten paw*, jenž se vyskytuje na předních nohách a palec je výrazně oddělený od ostatních prstů. Druhým typem je tzv. *patty paw* u zadních či vzácněji u předních nohou a tvoří dohromady zakulacený tvar packy (Fogle, 2001, s. 202-205).

2.6.2 Ostatní plemena koček

Domácí kočka

Tyto kočky nejsou standardizované, bez průkazu původu a šlechtění. Avšak i s těmito kočkami lze felinoterapii dělat na stejné úrovni jako s kočkou vyšlechtěnou. Výhodou tohoto plemene je, že bývají nenáročné, hravé a veselé. Oproti ušlechtilým kočkám se někdy vyznačují zvýšeným temperamentem a horší přizpůsobivostí (Fogle, 2001, s. 182).

Nespornou výhodou je také to, že se jedná o kočku velmi odolnou a zdravou, neboť u šlechtěných plemen narážíme na různé vady, nemoci a jsou i k nemocem náchylnější.

Norská lesní kočka

Norská lesní kočka je přírodním plemenem, jenž je adaptováno na chladné podmínky, neboť původem pochází ze Skandinávie. Vzhledově je robustní s polodlouhou srstí a huňatým ocasem. Nejen vzhled, ale i povaha těchto koček je vynikající. Je velmi společenská, inteligentní, klidná a vyrovnaná. Jedná se o plemeno, které nesnáší samotu a vyžaduje po majiteli pozornost (Metzová, 2004, s. 14-19). U těchto koček se doporučuje chovat ji společně s jinou kočkou stejného či jiného plemene.

Siamská kočka

Siamská kočka patří mezi krátkosrstá plemena a pochází z území dnešního Thajska. Vyznačuje se charakteristickým tmavým zbarvením obličeje, tlapek a ocasu. Jsou energické, zvědavé, mají poměrně hlučnou povahu a vyžadují zvýšenou pozornost majitele. Také jsou velmi inteligentní a svému majiteli naprosto oddány (Metzová, 2003, s. 14-19).

„Jedná se o velice komunikativní, chytré a věrné kočky, které jsou, na rozdíl od jiných kočičích plemen, závislé na člověku a ne na místě svého domova (Metzová, 2004, s. 19).“

Toto plemeno je zajímavé i tím, že se vyznačuje tzv. hovorovou povahou, kdy vydávají hlasité zvuky pro navázání komunikace či jako projev v případě nesouhlasu.

Perská kočka

Oblíbenost těchto koček je nepochybná a jedná se o nejčastější a nejrozšířenější ušlechtilý druh v rámci felinoterapie v ČR. Populární je hlavně díky své hedvábné, dlouhé a husté srsti ve spojitosti s kulatýma, do široka otevřenýma očima (Fogle, 2001, s. 188-190). Nevýhodu lze u těchto koček spatřovat v tom, že v sezónních obdobích výrazně línají a musí se tedy více vyčesávat. Perská kočka je také méně pohyblivá než jiné druhy, ale je ideálním společníkem do bytu. Mají milou povahu, jsou přátelské, ale vyžadují i svůj klid na odpočinek.

Sibiřská kočka

Sibiřská kočka má svůj původ v Rusku, přesněji tedy na Sibiři, a vyznačuje se polodlouhou hrubší srstí. K lidem je tato kočka přátelská, vyrovnaná, temperamentní a tyto vlastnosti jsou údajně spojeny s krutou sibiřskou zimou, kdy se stahovaly k lidským obydlím kvůli teplu a jídlu (Velemínský, 2007, s. 266). Lidé byli za jejich přítomnost rádi, neboť kontakt s jinými lidmi byl v takové zimě značně ztížen. Jedná se o kočky silně nezávislé a nenáročné jak na stravu a podmínky pro chov, tak i péči o srst.

Ve slinách nejsou údajně obsaženy alergeny, a tak by létající srst neměla u pacientů způsobovat alergické reakce. Toto tvrzení ale nikdy nebylo potvrzeno žádným seriózním laboratorním vyšetřením.

Ragdoll

Tento typ koček je často známý pod pojmem tzv. hadrová panenka a řadíme je mezi největší plemena koček na světě. Ragdoll je kočka polodlouhosrstá se siamskými znaky, což znamená modré oči, tmavší obličejová maska, tmavší uši, tlapky a ocas (Velemínský, 2007, s. 266). Ragdoll má snížený svalový tonus, je-li uvolněná, spokojená a šťastná, její hlava i ocas jí doslova visí jako nohy a ruce hadrové panenky (Velemínský, 2007, s. 266).

Vyhledávaným plemenem je také proto, že její srst je zcela nenáročná a zvýšené česání vyžaduje pouze v době línání. Povahově je tato kočka dobrou volbou zejména kvůli své trpělivosti a klidné povaze, a pokud se cítí ohrožena, raději se stáhne do ústraní.

Vyznačuje se inteligencí a ve spolupráci s lidmi je přátelská, hravá, zvědavá a přítulná. Buduje si silné vztahy k lidem a tuto fixovanost lze přirovnat až k psí oddanosti. Problém nastává v případě, pokud tuto lidskou rodinu ztratí. V tomto případě se u ní může změnit povaha a má to destruktivní dopad na její celkové zdraví a imunitu (Velemínský, 2007, s. 266). Další výhodou je, že tyto kočky se rády předvádějí a mají rády zvýšenou pozornost, a proto jsou pro felinoterapii výborné.

2.7 Mainská mývalí kočka ve felinoterapii

Původ tohoto plemene je obestřen mnoha legendami, ale faktem zůstává, že se poprvé objevilo na výstavách koncem 19. století jako plemeno pracovní. Šlo o kočky vyšlechtěné speciálně pro co nejefektivnější lov myši s extrémně rozvinutým loveckým pudem.

Hlavní důvod využívání tohoto plemene ve felinoterapii je jejich vyrovnaná, přátelská povaha a mohutný vzrůst. Jako plemeno je přijímáno dospělými i dětmi, a to hlavně z důvodu, že mají majestátní vzhled a energický potenciál.

Felinoterapie s využitím mainské mývalí kočky se osvědčila u dětí potýkající se s nějakým psychosomatickým problémem, kterými jsou poruchy příjmu potravy, deprese a sociální vyčlenění z kolektivu, pourazový stav atd. (<http://www.ifauna.cz>).

V ČR využívá tento typ koček pro felinoterapii Mgr. Štíhlová působící v Ostravě jako speciální pedagog, a to již od roku 1999. Zaměřuje se zejména na poruchy chování u dětí, mládeže a zvýšenou pozornost je věnována i seniorům.

2.7.1 Povaha

Mainské mývalí kočky jsou známé pod přezdívkou "něžní obři" a mají nadprůměrnou inteligenci, díky čemuž je lze relativně snadno trénovat. Jsou přátelské, příjemné a snášenlivé i s jinými kočkami. Dále jsou typické svojí zvědavostí a dobře dávají najevo své pocity a potřeby. Tyto kočky jsou také velmi energické a vytváří si pevné vztahy s lidmi. Nevýhodou může být to, že jsou velice často silně teritoriální a dobře nesnášejí přesun na jiné místo, než na kterém žijí.

Obecně je známo, že hravost jim přetrvává i do vyššího věku a může se zdát, že kocouři bývají více hraví. Mnoho těchto koček také fascinuje voda a někteří vědci tvrdí, že

tento rys osobnosti pochází od jejich předků, kteří byli většinu svého života na palubě lodí (Andržová, 2006, s. 26-30).

Povaha těchto koček má několik odlišností od jiných kočičích plemen. Jako první odlišnost lze uvést to, že se této kočce někdy přezdívá tzv. kočkopes, a to z důvodu, že má tendenci následovat svého majitele z místnosti do místnosti a pokud majitel odejde, čeká za dveřmi na jeho příchod. Další zvláštností je způsob pití vody. Dříve než se kočka napije, udeří do vody tlapkou či si nejprve s pomocí tlapky udělají "naběračku" než se napijí (Andržová, 2007, s. 26-30). Toto chování přetrvalo z dřívější dob, kdy si instinktivně museli nejprve rozbít ledovou krustu a poté se mohli napít. Odlišností u těchto koček je také to, že mají tendence spát na netypických místech a tyto místa střídají.

Mainské mývalí kočky používají ke komunikaci tzv. cvrlikající trylek, jenž připomíná holubičí vrkání, a tím vyjadřují člověku přízeň, nebo mohou na něco upozorňovat.

Tento způsob komunikace je pro pacienty většinou novým zážitkem a cítí se vedle této kočky příjemně. Nejčastěji používají ke komunikaci poměrně hlasité předení, jenž slouží jako u klidnění či potěšení, vyjadřuje přátelství, sounáležitost a mnoho jiných aspektů (Andržová, 2007, s. 29-30).

2.7.2 Použití Mainské mývalí kočky v ČR

Felinoterapie je nově zavedená přímo i v liberecké nemocnici, kde ji praktikuje paní felinoterapeutka Konečná spolu se třemi ročními koťaty Mainské mývalí kočky, konkrétně s Bumbácem, Bambulkou a Jamesem Bondem. Prvním "kočičím terapeutem" byl kocour Bumbác, který pomáhá pacientům s poraněním míchy na spinální jednotce. Pan Říčař, mluvčí liberecké nemocnice, vypověděl do mnoha masmédií, že kocour je velmi komunikativní, společenský, chytrý, miluje lidi a všichni věří, že i pacienti budou milovat jeho (<https://www.nemlib.cz>). Kocour James Bond je vycvičen jako terapeutická kočka na psychoterapii a nejčastěji navštěvuje anesteziologicko-resuscitační oddělení.

Tato nová terapie se shledala s velkým ohlasem nejenom u samotných pacientů, ale také u zdravotnického personálu. Staniční sestra spinální jednotky Kyrianová komentovala felinoterapii, jenž probíhá na jejím oddělení, takto: „*Myslím, že je to skvělá forma prevence proti syndromu vyhoření a našťěstí máme v nemocnici takovou sestavu, která má zvířata ráda*“ (<https://www.facebook.com/KrajaskaNemocniceLiberec/>).

Dokonce se prokázalo, že v mnoha ohledech vnímají pacienti kočičí přítomnost ještě lépe než přítomnost psí a vyvolávají téměř okamžitou změnu nálady na celém oddělení. Paní Konečná, jejímž hlavním cílem byla pomoc ostatním lidem, prohlašuje: „*Moje zvířata mohou pracovat s lidmi a mají status terapeutického zvířete od organizace Elva Help. Jsem na to moc pyšná* (<https://www.facebook.com/KrajaskaNemocniceLiberec/>).“

2.8 Výcvik kočky

Samotný výcvik kočky nemá přesně danou podobu a zajišťuje ho sám majitel kočky, který daný výcvik i financuje. Samozřejmě je také časté, že výcvik je z části či celý podpořen ze strany dobrovolníku nebo i cílových zařízení, kde bude terapie s kočkou prováděna. Především jde i o propojení mezi zvířetem a majitelem a vytvoření souhry mezi nimi. Výcvik spočívá v pravidelném opakování modelových situací, kterými jsou mazlení, hlazení, česání či aportování drobných hraček.

Ideální variantou je, že kočka, která je cvičená na felinoterapii, má pouze jednoho pána. Mezi nimi tak může vzniknout opravdu silné citové pouto, jenž je postupně rozvíjeno. Předpokladem je, aby kočka cítila, že pokud jde se svým majitelem do neznámého prostředí, je tento člověk stále součástí jejího původního teritoria (Hypšová, 2007, s. 275-278). Proto je doporučeno či dokonce nutností, aby felinoterapeut byl zároveň i chovatel, který kočku vychovává.

Důvodem, proč ve výběru kočky hraje důležitou roli i to, zda se snese s ostatními kočkami, je, že pro rozvinutí všech vrozených schopností kočky je vhodné, aby v domácnosti felinoterapeuta žily alespoň dvě kočky. Úkony, jenž musí kočka zvládnout je oblečení postroje a alespoň částečná chůze na vodítku. Postroj je důležitý hlavně proto, že zabrání v případném útěku, nebo je možné kočku rychle odtáhnout od klienta, který s ní zachází špatně. Zvládnutí postroje je obzvláště pro kočku složité, neboť má na ni spíše paralyzující vliv a cítí se být ovládána, což žádná kočka nemá ráda (Hypšová, 2007, s. 275-278).

Kočka by měla při aktivní felinoterapii již dospělá. Kotě se nedokáže natolik ovládat, převládá u něj hravost a mohlo by tak docházet k poranění klientů či personálu.

Hilbertová (www.ragdoll-ostrava.wz.cz) stanovuje následující kroky, které by měla kočka zvládat:

- nezvyklé pachy – dezinfekce, parfémy a všechno to, co se odlišuje od jeho přirozeného prostředí
- ostré nebo jinak nepříjemné zvuky – nesmí být plachá, vystrašená, úzkostlivá

- rychlé pohyby – nesmí ji vyděsit standardní rána padajícího předmětu (např. francouzská hůl starého člověka či hračka dítěte), zvýšený pohyb osob v okolí, pobíhání dětí
- neplánovaný výskyt jiného zvířete (např. psa)

3 FELINOTERAPIE U SENIORŮ

„Principem felinoterapie je soustavné pozitivní působení na cílovou skupinu osob, s cílem rozvíjet harmonii především v duševní oblasti. Současně však dochází i ke zlepšení fyzického zdravotního stavu, protože, když trpí duše, bolí celé tělo (Hypšová, 2007, s. 263).“

U seniorů se často setkáváme s pocitem osamění, se steskem po minulém prostředí a se ztrátou většiny sociálních kontaktů. Proto je tato terapie pro seniory příjemným zpestřením a prostředkem navázání sociálních vazeb. Výhoda tkví v tom, že se jedná o zvíře, které nevyžaduje soustavnou pozornost a péče o ně je méně náročná, čehož lze právě využívat v chovu koček přímo v zařízeních pro seniory (Müller, 2014, s. 492). Kočka je tak je charakterizována jako komunikativnější a vyrovnanější než pes. Kočka se snadno přizpůsobuje denním rytům života člověka a působí na něj přímo prostřednictvím dotyku, čímž rozvíjí jeho hmat, zrak a sluch.

Nerandžič (2006, s. 68-70) ve své publikaci poukazuje na jednu nevýhodu felinoterapie. Touto nevýhodou při návštěvních programech se může stát silná vazba kočky na byt nebo dům, kde se cítí být jistá a je jejím teritoriem.

Felinoterapie je tedy jedna z nejvhodnějších terapií, kterou lze použít na jedince vyššího věku. S tím úzce souvisí pojmy stárnutí a stáří a také jejich jednotlivé aspekty. *“V přítomnosti kočky je něco, co zmírňuje bolest pramenící z osamění (citát: Louis Camuti).”*

3.1 Stáří, stárnutí

Stárnutím a stářím se zabývalo a zabývá mnoho autorů, a proto existuje více definic těchto dvou pojmů, a přesto znamená každý pojem něco trochu jiného. Náš život je rozložen na několik vývojových etap od narození až do konce života a každá z těchto etap v sobě zahrnuje několik zákonitostí, které z ní vyplývají, ovlivňují kvalitu, způsob a rozsah našeho života, a my se jim musíme poměrně zásadním způsobem přizpůsobit a zohledňovat je (Čevela, Kalvach, Čeledová, 2012, s. 19). Nelze posoudit, jaké z období je pro člověka nejlepší, každé nám dává určité možnosti a v něčem nás zase naopak limituje.

Stárnutí neboli senescence, je *“souhrn zánikových (involučních, regresivních, negativních) změn morfologických a funkčních nastupujících postupně, se značnou interindividuální variabilitou, a heterochronně (v různých orgánech a systémech téhož organismu v různém věku) po dosažení sexuální dospělosti (rané involuce probíhající časněji*

– např. involuce tymu, brzlíku – se za součást stárnutí nepovažují) a adaptačních reakcí na ně (Čevela, Kalvach, Čeledová, 2012, s. 20).“

Stáří je obecné pojmenování pozdních fází ontogeneze a jedná se o poslední vývojovou fázi, nebo etapu, která uzavírá, završuje život člověka. „*Stařecký vzhled a také stav jsou dány především několika jevy: zákonitou biologickou involucí, do značné míry geneticky determinovanou, projevy a důsledky úrazů a chorob, částečně geneticky determinovaných, životním způsobem, zvláště výživou, pohybovou i mentální aktivitou, či naopak pasivitou, adaptačními reakcemi na involuční a chorobné změny, vlivy prostředí fyzického i sociálního včetně společenského vymezení sociální role starého člověka, respektive penzisty, psychickým stavem – motivací, aspirací, expektací, představou o vlastním stáří, adaptací na stárnutí, osobnostními charakteristikami* (Čevela, Kalvach, Čeledová, 2012, s. 19).“

Není však stanoven přesný okamžik nástupu stáří, neboť fyziologické změny v lidském organismu spojené se stárnutím probíhají neustále a pozvolna a jde o velmi individuální nezvratný fyziologický proces, který u každého člověka probíhá jinak.

3.1.1 Stáří a jeho stinné stránky

Většina lidí se stáří velmi obává a snaží se proces stárnutí zastavit či alespoň trochu zpomalit. Během stárnutí dochází v rámci lidského organismu ke značným změnám morfoloogickým týkající se struktury tkání a orgánů, tak ke změnám funkčním (Weber, 2000, s. 13-15). Je zde vyvíjena snaha na zachování duševní svěžesti, zájmů nejrůznějších aktivitách, práci, činnosti a radosti. Staří lidé se potýkají se třemi hlavními typy změn a těmi jsou změny biologické, psychologické a sociální.

Biologické změny a s nimi spojená činnost orgánu zažívají vrchol efektivnosti okolo 30. věku jedince a poté následuje postupný, avšak trvalý pokles funkcí. Ale i následně zůstává většina funkcí zachována, je dostačující do konce života a mluvíme o tzv. funkční rezervě. Dochází zejména ke změnám pohybového aparátu, u kterých dochází k atrofii svalových vláken a ubývání svalové síly (Křivohlavý, 2002, s. 33-38). Změny celkového vzhledu jsou asi jedním z největších problémů především u žen. Dochází ke změně tělesných proporcí, k poklesu tělesné hmotnosti a výšky, navyšuje se vypadávání a šedivění vlasů. Největší dopad na sebevědomí mají však nejvíce stále se zvyrazňující a prohlubující vrásky v obličeji. Dále jsou sem řazeny změny ve vylučovacím a zaživacím systému, změny v dýchání

a také změny kardiovaskulárního systému, kdy srdce ztrácí na své síle a tím i snižuje rychlost rozvádění krve po celém těle (Křivohlavý, 2002, s. 174). Důležitou změnou, kterou je nutné zmínit ve spojitosti s využitím felinoterapie, je změna citlivosti hmatu. Starší lidé mají vyšší práh citlivosti a je tedy zapotřebí větší stimulace kůže, aby byl dotyk zaregistrován. Podobně také klesá citlivost k teplotě podnětů.

Pokud se soustředíme na sociální změny, tak sociální stárnutí úzce souvisí s odchodem do důchodu. Je to jedna ze zásadních změn v životě, která člověka může ovlivnit v negativním i pozitivním slova smyslu (Mlýnková, 2011, s. 25). Německý psycholog Hans Thoma uvádí, že stárnutí je: „...*především funkcí sociálních podmínek, reakcí člověka na soubor ekonomických, pracovních, sociologických a sociálně psychologických daností.*“ (Švancara, 1979, s. 26). Většina seniorů žije osamoceně, či v domovech pro seniory a právě zde často zažívají pocit osamocení, nepotřebnosti a upadají do nezájmu, letargie a sociální izolace.

Člověk, který pociťuje samotu, ztrácí zájem o svět kolem sebe, je pasivní a má značný odstup. Typická a přirozená je pro staršího člověka introvertizace, uzavírání se do sebe. Důležitou prevencí izolace a osamělosti jsou kvalitní mezilidské vztahy, funkční rodina a neméně důležitým faktorem je i vyplnění nestrukturovaného času, který vzniká již při odchodu do důchodu (Jarošová, 2006, s. 31). S redukcí životního teritoria souvisí i zúžení sociální sítě, k němuž dochází především ztrátou známých a blízkých vrstevníků. Starý člověk tak ztrácí nejen lidi, s nimiž ho spojovala hluboká, mnohdy celoživotní citová vazba, ale i blízké, se kterými má spojené pěkné vzpomínky (Mlýnková, 2011, s. 25).

Z výše uvedeného vyplývá, že je zapotřebí, aby byl styl života starých a osamělých lidí přizpůsoben dané aktuální situaci a jejich možnostem. Je důležité se u osamělých, nemocných seniorů zaměřit na způsoby, kterými lze zvládat aktuální situaci:

- Velký a neopomenutelný význam mají lidé v sousedství.
- Důležitým prostředkem k udržení potřebného sociálního kontaktu je telefon.

Podporuje pocit dostupnosti, pocit jistoty a bezpečí, v případě potřeby je možné někomu zavolat.

- Náhradním společníkem může být zejména zvíře či média – rozhlas, televize.

3.1.2 Psychologie stáří

„Stáří je poslední etapou života, fází, která bývá označována jako postvývojová, protože již byly realizovány všechny latentní schopnosti rozvoje.“ (Vágnerová, 2007, s. 299).

Psychologie zaměřená na fenomény provázející stáří se jmenuje gerontopsychologie. Podobným oborem, jenž se zabývá zejména psychickými poruchami propojené se stářím, se nazývá gerontopsychiatrie.

Ve stáří zaznamenáváme značné individuální rozdíly mezi psychickými změnami a samotnými projevy, které mohou být často skryté. Dochází zejména ke zhoršení kognitivních funkcí, jenž zahrnují poruchy vnímání, paměti, představ, myšlení (Mlýnková, 2011, s. 52-54). Dále zaznamenáváme u starších lidí pomalejší reakce na podněty, zhoršená momentální paměť v kontrastu s pamětí dlouhodobou, snižuje se koncentrace a klesá adaptabilita, neboť tito lidé už neradi mění své zažité stereotypy. Seniorům se mění žebříček životních hodnot a potřeb a mají vyšší potřebu lásky, jistoty, bezpečí, touhy po upevnění citových vazeb atd.

Často se setkáváme i s emoční labilitou, nedůvěřivostí, se sníženou sebedůvěrou a v těchto oblastech je možné s člověkem pracovat i právě ve spojitosti s felinoterapií, a tak člověku zlepšit psychický stav (Mlýnková, 2011, s. 52-54). Citová složka se v průběhu stárnutí dynamicky mění a to ve spojitosti nejen s psychickými, ale u sociálními a biologickými faktory. Může tedy dojít k situaci, kdy u některých seniorů dochází ke zklidnění a zpomalení, ale některé podněty reagují zvýšenou dráždivostí a citlivostí. Je prokázáno, že se ve stáří odolnost k zátěži a frustrační toleranci snižuje. Citové prožívání se oplošťuje a ve stáří výrazně převažují negativní emoce nad pozitivními.

Reakce stárnoucího člověka na tyto změny a to, jakým způsobem se s nimi bude vyrovnávat, jsou ovlivněny hlavně jeho osobností, životními zkušenostmi, výchovou, vzděláním, prostředím, ve kterém žije, reakcemi okolí a jeho možnostmi (Malíková, 2011, s. 18).

Podle Venglářové (2007, s. 15) se člověk *“učí způsobům chování v určité době a na určitém místě”*. Od okamžiku, kdy si člověk uvědomuje, že stárne, začíná problém jeho psychologické adaptace na stáří. Jeho postoj může být rozličný. Někteří senioři si vytváří závislost na okolí, ale není překvapením, když senior zaujme spíše postoj nepřátelský k celému svému okolí (Malíková, 2011, s. 18).

Při popisu psychologických aspektů stáří je důležité se zaměřit na poruchy efektivity, jenž patří mezi typické psychické poruchy vyskytující se ve stáří. Poruchy afektivity reprezentuje tzv. depresivní syndrom, který je častým jevem a vyskytuje se u 3-13% starých lidí. V 4% se jedná hlavně o deprese vyznačující se typickými příznaky, kterými jsou depresivní nálada, změna psychomotorického tempa, poruchy sebehodnocení, spánku, chuti k jídlu a koncentrace. *„Deprese jsou spolu s demencemi a delirii nejčastější psychické poruchy*

vyššího věku“ (Jirák, 2004, s. 555). Dále jsou sem řazeny úzkostné stavy, méně často se vyskytují i manické nálady a agresivita (Jirák, 2004, s. 558).

Podle teorie psychosociálního vývoje, kterou ve své publikaci uvádí Vágnerová (2007, s. 299), je *“hlavním úkolem stáří dosáhnout integrity v pojetí vlastního života”*. Této integrity dosáhne člověk tím, že zhodnotí v pozitivním smyslu svůj život a vyrovná se s vlastním životem. Toto vyrovnání pak usnadňuje přijetí smrti jako nevyhnutelnému výsledku celého života (Vágnerová, 2007, s. 299).

„Nezvládnutím vývojového úkolu stáří se projevuje nespokojeností s vlastním životem a zoufalstvím nad ztrátou možnosti prožít jej znovu, lepším způsobem. Dosažení uspokojivé integrity se u většiny starších lidí projevuje převahou pozitivního hodnocení vlastního života: 80% lidí ve věku od 60 do 90 let považovalo svůj život za dobrý nebo převážně dobrý“ (Vágnerová, 2007, s. 301).

3.2 Potřeby seniorů

Autoři různých publikací se dívají na potřeby seniorů odlišně. Potřeby v tomto věku lze tedy rozdělit a pojmenovat nejrůznějšími způsoby. Jako příklad lze použít pohled na potřeby ve stáří podle Mlýnkové a Vágnerové, které je více popisují a zaměřují se na důležité aspekty.

Mlýnková (2011, s. 48) ve své knize popisuje, že s příchodem stáří se u lidí *„mění hodnotová orientace potřeb, v popředí jsou potřeby zdraví, klidu, bezpečí a spokojenosti“*. Potřeby seniorů jsou poté autorkou rozdělovány ještě do tří oblastí, a to na fyziologické, vyšší a duchovní. Vágnerová naproti tomu rozděluje potřeby do šesti oblastí a detailněji se věnuje popisu změn v oblasti psychických potřeb seniorů. Do šesti popsanych oblastí patří potřeba stimulace, potřeba orientace a učení, potřeba aktivity, potřeba citové jistoty a bezpečí, potřeba seberealizace, potřeba otevřené budoucnosti (Vágnerová, 2000, s. 465-469).

Obě autorky dávají důraz na potřeby, které jsou v důsledku vyššího věku upřednostňovány a následně i ty, jenž naopak ustupují a nejsou již tak významné. Důležitá je však individualita každého jedince a výše uvedené potřeby jsou obecným vyjádřením, a tak mohou u seniora platit, ale také nemusí.

Mezi základní, primární potřeby řadíme potřeby fyziologické, do kterých Mlýnková (2011, s. 48-52) zařazuje nároky na zajištění tepla, pohodlí a život bez bolesti. Obzvlášť poslední bod je v rámci seniorů důležitý, neboť staří lidé se potýkají s četnými zdravotními problémy a potřeba být bez bolesti je tak velmi důležitá. Pokud se u člověka jakéhokoliv

věku vyskytuje nějaká nepřetržitá bolest, nepříznivě to ovlivní jeho kvalitu života. Další důležité fyziologické potřeby je odpočinek a spánek. U starých lidí se setkáváme zejména s tzv. polyfázickým spánkem, což znamená, že senioři spí i během dne, nejenom v noci (Mlýnková, 2011, s. 53).

3.2.1 Péče o seniory

Péči o seniory lze v rámci České republiky rozdělit hned z několika hledisek. Nejzásadnější je rozdělení do základních tří forem, a to na rodinou, zdravotní a sociální. První a hlavní formou této péče je samozřejmě forma rodinná, kdy o seniory pečuje nejbližší rodina. Seniora může rodina buď pravidelně navštěvovat u něj doma, nebo může dojít k sestěhování a to nejčastěji tak, rodič jde bydlet ke svým nejbližším. Zde je velmi důležité, aby se tito nejbližší uměli, chtěli a mohli poskytnout potřebnou péči (Haškovcová, 2010, s. 243-248). V tomto soužití můžeme pozorovat jistá pozitiva i negativa. Výhody spočívají v tom, že senior všechny členy rodiny zná, má k nim pozitivní vztah a cítí se v tomto prostředí bezpečně. Zároveň si péči mohou rodinní příslušníci rozdělit a tím si výrazně usnadnit práci a čas. Klevetová (2017, s. 29-33) mimo jiné uvádí, že citové vztahy mezi generacemi mohou obohatit jak život dětí, tak prarodičů. Senior se v takovémto prostředí necítí opuštěně, má chuť do života, a to zejména právě díky tomu, že má kolem sebe milující rodinu. Tento názor vyzdvihuje i Hrozenská (Hrozenská, Dvořáčková, 2013, s. 60-64), která možnost být ve stáří se svou rodinou považuje za skvělý způsob šťastnějšího prožití každodenního života seniora. Opakem však může být i to, že senioři se v těchto domácnostech cítí být návštěvou či dokonce na obtíž, a to často vyústí v napjaté vztahy v rodině (Mlýnková, 2011, s. 71). Negativním faktorem je také to, že péče o nesoběstačného seniora přináší výrazné změny v dosavadním chodu rodiny, což může být pro některé členy problém (Příbyl, 2015, s. 14). Z toho také vyplývá vyjádření Haškovcové (2010, s. 243-248) i Klevetové (2017, s. 29), které se shodují v tom, že dlouhodobá péče o nesoběstačného seniora je z dlouhodobého hlediska spíše nemožná, a to především z důvodu, že po nějakém čase dochází k vyčerpání jednotlivých členů rodiny, jenž může poté způsobovat vzájemné neshody.

Další alternativou je zdravotní a sociální péče o seniory, které nelze striktně od sebe oddělit, neboť se v praxi často vyskytují společně (Dvořáčková, 2012, s. 80). Základním kamenem zdravotní péče pro každého seniora je primární péče praktického lékaře, který zná důkladně pacientovu minulost, je propojen s jeho rodinou a v případě potřeby může seniorovi

doporučit domácí ošetrovatelskou péči, jenž patří mezi další možnosti zdravotní péče a je hrazena ze zdravotního pojištění klienta. Tato domácí ošetrovatelská péče seniorům, u kterých není nutná nemocniční péče, poskytuje ošetření především chronických ran, aplikaci inzulínu, zapůjčení kompenzačních pomůcek a fyzioterapii (Dvořáčková, 2012, s. 81-84). Skutečnost je tedy taková, že senior zůstává u blízké rodiny, ale s péčí rodinným příslušníkům pomáhají zdravotní odborníci a péče je tedy kvalitnější. Je však důležité poznamenat, že tato služba je primárně určena seniorům, u kterých není dostupná potřebná rodinná péče (Mlýnková, 2011, s. 62-63). Další možností, kde se seniorům dostane náležitě zdravotní péče, jsou i nemocnice. Zde jim je poskytována tzv. lůžková péče. Jedná se o zdravotní péči, „*kteřou nelze poskytnout ambulantně a pro její poskytnutí je nezbytná hospitalizace pacienta*“ (§ 9, z. č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů).

Další a poslední formou péče jsou sociální služby. Tato péče poskytovaná seniorům má za cíl zlepšit kvalitu jejich života, začlenit je do zpět společnosti a zmírnit jejich případnou osamělost. Dle Vágnerové (2000, s. 465-469) je osamělost „*způsobena nejen ztrátou mnoha sociálních kontaktů, ale i proměnou okolního světa. Ten se může starým lidem jevit jako cizí a těžko se v něm orientují.*“ Sociální forma péče je využita ve chvíli, kdy senior již nezvládá žít sám ve své domácnosti a rodinná péče je nedostačující či zcela chybí.

Jak bylo již výše zmíněno, sociální a zdravotní péči nelze od sebe oddělit, úzce spolu souvisí a jejich dělení je podobné. „*Sociální služby lze poskytovat pobytovou, ambulantní nebo terénní formou*“ (§ 33, z. č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů). Terénní služby jsou klientům poskytovány v jejich přirozeném sociálním prostředí, v jejich domácnosti, a řadíme mezi ně například pečovatelskou službu či osobní asistenci. Osobní asistence je časově neomezená a nalézáme u seniorů, jenž mají sníženou soběstačnost (Příbyl, 2015, s. 14-18). Pečovatelská služba je rovněž poskytovaná v domácím prostředí, je hrazená a zahrnuje v sobě základní ošetrovatelské úkony, nakupování, péči o domácnost, doprovod k lékaři a další podobné služby (Mlýnková, 2011, s. 76). Ambulantní formou je myšleno poskytování služeb pomocí denních nebo týdenních stacionářů, kam docházejí osoby se sníženou soběstačností (Malíková, 2011, s. 34). Nejzásadnějším typ, který dominuje i v této diplomové práci, je forma pobytová. Řadíme sem i domovy pro seniory, domovy se zvláštním režimem, domovy pro osoby se zdravotním postižením a domovy s pečovatelskou službou.

Pozornost je v další kapitole zaměřena zejména na domovy pro seniory a na služby, jaké svým klientům poskytují.

3.2.2 Domovy pro seniory

Dle § 49 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách: „*V domovech pro seniory se poskytují pobytové služby osobám, které mají sníženou soběstačnost zejména z důvodu věku, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby. Služba podle odstavce 1 obsahuje tyto základní činnosti: poskytnutí ubytování, poskytnutí stravy, pomoc při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu, pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, sociálně terapeutické činnosti, aktivizační činnosti, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.*“

Janečková (2013, s. 434-437) ve své publikaci definuje domovy pro seniory, známe dříve jako domovy důchodců, jako zařízení poskytující sociální péči lidem starších 65 let, jenž potřebují pomoc druhé osoby, protože sami se o sebe již nedokáží postarat. Dále také uvádí, že tyto domovy jsou alternativou v rámci bydlení pro seniory, kteří nemohou žít ve své vlastní domácnosti ať již z důvodu nekvalitního bydlení, vysokého stáří, osamělosti či z dlouhodobě zhoršeného zdravotního stavu (Janečková, 2013, s. 436-437). Senioři mají zajištěnou veškerou péči, do které patří ubytování, strava, praní prádla atd. Výhodou je samozřejmě i každodenní lékařská péče, rehabilitace a nejrůznější aktivizační programy. Obecným cílem domova pro seniory je zachování kvality života seniora.

Důležitou součástí je i personál tvořený zejména zdravotníky, pracovníky v sociálních službách (pečovatelé), sociálními pracovníky nebo jinými speciálně zaměřenými odborníky. „*Základem práce se seniory by mělo být vytvoření vztahu založeného na vzájemné důvěře a toleranci*“ (Holczerová & Dvořáčková, 2013, s. 11). Je důležité zajistit, aby případný klient věděl, že mu personál naslouchá, zajímá se o jeho potřeby a přání a tím výrazně pozitivně ovlivnil kvalitu jeho života. Podle Kalvacha (2014, s. 346) je nejhlavnější hodnotou lidského života být pozitivně akceptován jako jedinečná lidská bytost, na což by měl být kladen důraz i při práci se seniory. Z toho vyplývá, že nejde jen o to léčit tyto klienty, ale poskytnout jim bezpečné zázemí, ve kterém se cítí komfortně a jejich život se stane znovu smysluplným. Kvalita života už seniorů by měla být tedy zachována, případně ještě zlepšována uspokojováním potřeb daného klienta kvalitnější péčí a plněním jednotlivých individuálních potřeb s ohledem na jejich osobnost.

„*Aktivizace seniorů v širším slova smyslu zahrnuje smysluplné a uspokojující trávení volného času či udržování a rozvíjení pohybových aktivit, včetně vytrvalostní kondice*“ (Holczerová & Dvořáčková, 2013, s. 34). Fyzická činnost a mentální stimulace je seniorům

poskytovaná pomocí různých aktivizačních programů, které probíhají nejčastěji skupinovou formou a klienti jsou tak i více socializováni a začleňováni do kolektivu. Takováto aktivizace klienta musí probíhat v individuálním tempu, činnost musí dávat smysl a musí být při měření jeho možnostem tak, aby spíše nevyústila v neúspěch a zklamání. Nejlepší volbou je, aby aktivizační činnost co nejvíce připomínala aktivity, které klient vykonával, když ještě žil v domácím prostředí. Jednou z nejvyhledávanějších aktivit je právě zooterapie, v našem případě zejména felinoterapie. Galajdová (1999, s. 30-33) zdůrazňuje, že právě přítomnost zvířat v domovech pro seniory nabízí smysluplnou činnosti v programu, rozšiřuje okruh jejich zájmů a nabízí kombinaci terapie a relaxace.

3.3 Působení felinoterapie na seniory

„Zvířata dokáží lidem zcela nezištně a upřímně nabídnout přátelství, lásku, pocit, vzájemné potřeby a respektování. Zvířata jsou totiž na člověku závislá a ten o ně musí pečovat. Starý člověk ve styku se zvířetem znovu přebírá zodpovědnost za jinou živou bytost. To může zvyšovat jeho sebevědomí, neboť tak získá důležitou náplň svého současného života.“ (Galajdová, 1999, s. 114)

Kočičí přítomnost dokáže klienta vytrhnout ze stereotypu denní rutiny a přinést mu dotek přírody, odvézt jeho pozornost od případné bolesti a nepříjemných myšlenek či pocitů. Podle zkušeností felinoterapeutů, jenž působí zejména v domovech pro seniory, dokáže kočka výrazně aktivizovat již rezignované seniory, vyvolat v nich touhu po životě a zlepšit jeho psychiku. Často se stává, že úsměv vyvolaný kočičí přítomností přetrvává ještě po odchodu kočky.

„Návštěvy koček a jejich majitelů v domovech důchodců jsou příjemným zpestřením pro ty seniory, kteří pociťují nedostatek sociálních kontaktů ve svém novém prostředí, či jim schází kontakt s živým tvorem.“ (Hypšová, 2007, s. 276). Senior si s kočkou může vytvořit natolik silný vztah, který zaplní chybějící mezilidské vztahy a posílí v daném člověku pocit, který jej naplňuje radostí a spokojenosti. Tyto vztahy jsou bezproblémové, kočky se chovají stále stejně a jsou věrným společníkem člověka, který nekritizuje a neodsuzuje. Je důležité poznamenat, že člověk se často za své stáří stydí, ale při kontaktu se zvířaty rozhodují jen vnitřní hodnoty, neboť zvíře nerozlišuje mezi mladými a starými, zdravými či nemocnými, ale respektuje a miluje každého, i když je starý (Galajdová, 1999, s. 122).

„Zvířecí kamarád vyžaduje také udržování důležité společenské dovednosti vzájemné neverbální komunikace – očima, mimikou, pohyby, gesty.“ (Galajdová, 1999, s. 115)

Dle Tiché (2007, s. 77) je felinoterapie k:

- trénování kognitivních funkcí,
- dokáže vzbudit zájem,
- dává pocit úspěchu,
- pomáhá při nalezení důvěry,
- procvičuje jemnou motoriku,
- ovlivňuje emoce,
- rozšiřuje okruh zájmů,
- usnadňuje adaptaci na nové prostředí.

Cíle felinoterapie jsou podle Tiché (2007, s. 77) zvoleny následovně:

- ovlivnění zdravotního stavu klientů,
- zvýšení kvality života,
- zlepšení adaptace,
- zvýšení sebevědomí,
- zmírnění stresu,
- zlepšení jemné motoriky ruky,
- zbavení pocitů osamělosti.

Je prokázáno, že zvířata dokážou prolomit bariéru mezi lidmi a často se stávají v těchto zařízeních hlavním tématem většiny rozhovorů. Uvolňují společnou atmosféru, podněcují seniory ke smíchu, radosti, chuti komunikovat a adaptovat se v daném prostředí. Kočka umožňuje setkávání seniorů, navazování nových kontaktů a celkové zlepšení atmosféry. Zároveň posilují paměť a medikamentózní léčbu. Výrazný vliv mají i na personál daného zařízení, který chrání před syndromem vyhoření (Kohoutová, Gardiánová, 2013, s. 284-287).

Výrazný vliv má zvíře, v našem případě kočka na tom, že klient nemusí mít v rámci tohoto vztahu strach ze selhání, a to mu může zvednout a upevnit sebevědomí. Kočka se chce s klientem především mazlit, případně splnit povel, který byl dán a za který dostane odměnu. Je však důležité, aby návštěvy koček probíhaly v pravidelný čas a den. Tak se na ně mohou klienti dopředu těšit.

Je však důležité i respektovat momentální náladu seniora a volba, zda se chce felinoterapie zúčastnit, je zcela jen na něm. Prioritou je osobní rozhodnutí klienta a nikoliv přetváření špatné nálady na dobrou (Kohoutová, Gardiánová, 2013, s. 284-287).

Činnosti, které pomáhají procvičovat jemnou motoriku (Tichá, 2007, s. 77-78):

- válcovitý úchop (hřeben, ...),
- klíčová špetka (nasazování vodítka),
- potřeba síly - pinzetová špetka (zapínání suchých zipů na obojku, úchop piškotu),
- háčkový úchop (nasazování obojku přes hlavu),
- hlazení kočky,
- česání kočky.

„Souhrnně lze říci, že pro staré lidi umístěné do ústavů, kteří propadají postupně rezignaci a nečinnosti, znamenají zvířata naplnění jejich neuspokojených potřeb náklonnosti, blízkosti, starostlivosti, důvěry, lásky a radosti. Nově přichozím obyvatelům usnadňují zapojování do nového prostředí a vytvářejí pro ně atmosféru domova.“ (Galajdová, 1999, s. 123)

4 PRAKTICKÁ ČÁST

V této části je pozornost zaměřena na praktickou realizaci výzkumu. Jsou zde popsány jednotlivé kroky, které vedly k získávání dat a vyhodnocení výsledků výzkumu. K získání informací v rámci výzkumné části byly použity jako hlavní metody strukturovaný dotazník a polostrukturovaný rozhovor.

Pro tuto práci byl zvolen smíšený výzkum, tedy kombinace kvantitativních a kvalitativních metod za účelem získání komplexnějšího souboru informací, ze kterých byly vyvozeny závěry.

V následujících podkapitolách uvádíme postup výběru zkoumaného vzorku, výběr cílů práce i popis metodologie. Následuje představení zjištěných informací a prezentace výsledků z nich získaných.

4.1 Cíl práce

V této diplomové práci byly stanoveny dva hlavní cíle. Prvním z nich bylo zjistit, zda má felinoterapie pozitivní vliv na psychický stav seniorů v pobytovém zařízení, resp. v domově pro seniory. Zaměřili jsme se také na případná omezení, problémy, které se ve spojitosti s vykonáváním felinoterapie naskýtají. Současně jsme se také zajímali o to, jaký je přínos felinoterapie při ovlivnění psychického stavu klientů vyššího věku. V neposlední řadě by se měl výzkum pokusit odpovědět na otázku, zda je terapie s kočkami obecně vhodným přístupem využívaným v praxi se seniory.

Druhým cílem bylo zjistit, zda jsou Mainské mývalí kočky lepší „felinoterapeutky“ než jiné kočky. Toto zjištění se opíralo o první vytyčený cíl, neboť zde předpokládáme, že felinoterapie má pozitivní vliv na seniory. V rámci výzkumu byly osloveny tři felinoterapeutky z České republiky, které pracují zejména s kočkami plemene Mainská mývalí. Od všech oslovených jsme získali souhlas s rozhovorem, jejich odpovědi na otázky, jež jim byly položeny, jsou uvedeny níže.

4.2 Metodologie výzkumu

Součástí této diplomové práce bylo stanovení výzkumných otázek a předpokladů, jenž je dále rozvíjejí. Závěrem budou uvedeny a vyhodnoceny výsledky výzkumu.

Pro tuto práci byl zvolen smíšený výzkum. Využili jsme kvantitativní metody dotazníku a kvalitativní metody rozhovoru. Rozbor získaných výsledků z obou metod probíhal kvalitativní formou.

V této práci jsme využili polostrukturovaný dotazník. Ten obsahoval 9 otázek. Kombinovali jsme otázky uzavřené, polouzavřené i otevřené, abychom získali co nejucelenější soubor informací.

Pro rozhovor pak byly zvoleny pouze otázky otevřené. Účastnicím rozhovoru bylo položeno 6 otázek, které kompletně mapovaly jejich práci a historii v rámci felinoterapie. Jednalo se o polostrukturovaný rozhovor, kdy dotazující měl možnost měnit pořadí otázek, i když to v tomto případě nebylo nutné, jelikož se dotazované držely tématu a odpovídaly na otázky v pořadí, ve kterém byly dotazujícím položeny.

Jako výzkumná strategie byl zvolen kvalitativní výzkum, kdy jsme i kvantitativní metodu rozebírali kvalitativně. „*Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.*” (Hendl, 2005, s. 50).

Důvod, proč byla zvolena právě tato kombinace metod byl ten, že narozdíl od kvantitativního výzkumu nepoužívá výzkum kvalitativní statistické metody a techniky. Je zaměřen hlavně na to, jak respondenti chápou a popisují nejrůznější témata. Kvalitativní výzkum zkoumá problém do hloubky a na malém výzkumném vzorku (Hendl, 2005, s. 50-55).

Nástrojem ke sběru dat byl dotazník, který obsahoval uzavřené otázky s možnostmi výběru, polouzavřené otázky a otevřené otázky s prostorem pro vyjádření. Důvod, proč nebyl zvolen výzkum s pomocí polostrukturovaného či strukturovaného rozhovoru byl zejména ten, že většina zařízení – tedy i domovy seniorů - v době koronavirové krize v České republice mělo omezené či přímo zakázané návštěvy v budově. Zároveň s pomocí dotazníku lze v krátkém čase oslovit velký počet respondentů a internet poskytuje jejich jednoduchou distribuci. Dle Kořínka (1997, s. 36) „*Dotazník obsahuje soustavu otázek, na něž chceme písemně získat odpovědi o zkoumaných jevech. Právě proto, že při této formě dotazování chybí přímý kontakt tazatele s dotazovaným (respondentem), velice záleží na promyšlené formulaci otázek i na jejich pořadí, tedy vůbec na konstrukci dotazníku. Tazatel již nemá při výzkumu možnost otázky měnit a doplňovat.*“

Nevýhodou takto administrovaných dotazníků bývá často neochota respondentů vyplnit dotazník a s tím spojená nízká návratnost. „*Návratnost znamená poměr počtu odeslaných dotazníků k počtu vyplněných a vrácených dotazníků. Obvykle se vyjadřuje v procentech*“ (Gavora, 1996, s. 62). Všichni účastníci byli ujištěni, že tato data budou sloužit pouze k vypracování této diplomové práce a byla jim zaručena anonymita.

V dotazníku je 9 otázek, jenž jsou kombinací uzavřených, polouzavřených a otevřených otázek. Dotazník tak dával flexibilitu při získávání informací citlivým a nezatěžujícím způsobem, a zároveň díky dané struktuře otázek předcházet přílišnému odklánění od tématu.

Druhou metodou byl polostrukturovaný rozhovor, který byl kvůli koronavirové krizi prováděn online videohovorem. Všechny otázky byly otevřené a celý rozhovor byl zaznamenaný na audiozáznam, ze kterého byly později odpovědi dotazovaných felinoterapeutek přepsány do této práce.

4.3 Výběr vzorku

Vytvořený dotazník byl rozeslán do několika různých zařízení, konkrétně domovů seniorů. Do výběru byly zařazeny pouze ty domovy seniorů, ve kterých aktivně a pravidelně probíhají felinoterapeutická sezení. Z námi oslovených zařízení jsme obdrželi vyplněné dotazníky ze tří z nich, a to konkrétně z Domovů seniorů v Brně, Soběslavi a Mladé Boleslavi.

Pro rozhovor byly osloveny felinoterapeutky z celé České republiky. Kritériem výběru byla aktuálnost provádění felinoterapie, tedy aby oslovené specialistky aktivně prováděly felinoterapii. Dalším kritériem se stalo plemeno kočky, se kterým ve své praxi pracují. Jelikož se náš výzkum zaměřoval na vhodnost využití Mainské mývalí kočky ve felinoterapii, vyhledávali jsme terapeutky, které ke své práci právě toto plemeno využívají. Třetím kritériem byla klientela, se kterou felinoterapeutky pracují a mají zkušenosti. Jelikož se tato práce zabývá osobami seniorského věku, vyhledávali jsme terapeutky tohoto zaměření.

Momentálně v České republice nepracuje na pozici felinoterapeuta jediný muž a z tohoto důvodu byly osloveny pouze ženy.

Rozhovoru se zúčastnily:

1. Paní ZŠ je několikaletou felinoterapeutkou v Ostravě, která dlouhodobě spolupracuje s kočkami plemene Mainská mývalí z vlastních odchovů.
2. Paní DH se zabývá felinoterapií v Mladé Boleslavi a okolí a pracuje s Mainským mývalím kocourem Yettim.
3. Paní MF je poměrně čerstvou felinoterapeutkou. Pracuje s Mainským mývalím kocourem Maxxem.

4.4 Výzkumné otázky

Základní a stěžejní otázkou bylo, zda felinoterapie nějakým způsobem ovlivňuje psychický stav seniorů a pokud ano, zda se jedná o pozitivní či negativní vliv. Tyto otázky byly posléze ještě dále rozvíjeny předpoklady, které jsou uvedeny a popsány podrobněji níže v tabulkách. K těmto otázkám byly připojeny ještě další dvě otázky namířené na atmosféru v domově seniorů a také na daný personál.

V této diplomové práci byly tedy zvoleny následující výzkumné otázky týkající se prvního cíle:

1. Jakým způsobem ovlivňuje felinoterapie psychický stav seniorů žijících v domovech pro seniory?
2. Má felinoterapie pozitivní vliv na psychický stav klientů žijících v domovech pro seniory?
3. Zlepšuje felinoterapie sociální stav klientů žijících v domovech pro seniory?

Níže byly popsány základní problémy, se kterými se senioři v zařízeních setkávají. Naproti tomu jsme uvedli i předpoklady, jak může být felinoterapie v těchto případech prospěšná.

Typický problém	Předpoklad, jak může felinoterapie pomoci
V zařízeních pro seniory dochází ke snižování osobní zodpovědnosti jednotlivých klientů.	Jakékoliv zvíře potřebuje každodenní péči a pozornost. Tím podkopává denní rutinu a nutí seniory k zodpovědnosti za to, že tato péče bude zvířeti poskytnuta. Senior se tak cítí být za zvíře odpovědný.
Samotná organizace zařízení je zaměřena	Zvíře ulehčuje navazování osobních vztahů

zejména na chod a údržbu. Tím je ve výsledku výrazně omezován soukromý život jejich obyvatelů.	(například možnost si o něm povídat, co žere, co má rádo, atd.).
Velké procento seniorů mívá tíživý pocit, že do domova pro seniory byli "odloženi", rodina už o ně neprojevuje zájem a byli pro ně spíše přítěží. Projevuje se u nich následně citová prázdnota, otupělost a ztrácejí životní cíl.	Zvíře dává jedinci možnost více se orientovat do budoucnosti. Má se na tak každý den na co těšit, může plánovat, atd.
Vztahy panující mezi personálem a obyvateli někdy nejsou ideální. To samé platí o vztazích mezi klienty.	Přítomnost zvířete v zařízení má schopnost uvolňovat atmosféru mezi jedinci, zlepšovat a utužovat vztahy. Zvíře se stává zdrojem společných zážitků, radosti a potěšení.
Jednotlivá zařízení často svým klientům neposkytují mnoho možností seberealizace a získání respektu. Lidé se zde často stydí za svůj vzhled, slabost a za svoji neužitečnost společnosti.	Zvíře nerozlišuje lidi podle vzhledu, schopností či věku. Nedělá rozdíly mezi krásou a ošklivostí či mezi mládím a stářím.
V ústavech klientům často chybí taktilní podněty.	Zvířetem nelze nahradit lidský kontakt, ale částečně jej lze skrze zvířata kompenzovat. Takovýto tělesný kontakt bývá vnímán příjemně a je vyhledáván.

Tabulka č. 1.: Předpoklady k rozvoji výzkumných otázek

Výzkumné otázky, které byly položeny k druhému hlavnímu cíli, byly následující:

1. Je pro felinoterapii vhodnější určité plemeno kočky - Mainská mývalí kočka?
2. Jaké jsou výhody felinoterapie oproti jiným zooterapiím?

4.5 Harmonogram výzkumu

Celý výzkum byl připravován od března 2020, kdy byl navržen dotazník s jednotlivými otázkami a otázky pro polostrukturovaný rozhovor. Dotazníky byly posléze zaslány do různých domovů pro seniory, kde se felinoterapie provádí. Jedná se o domov pro seniory v Mladé Boleslavi, Brně a Soběslavi.

Výzkumný soubor byl tvořen seniory žijícími ve výše uvedených zařízeních, jimž jsou poskytovány různé služby, mezi které je řazena i felinoterapie. Dotazníků bylo dohromady zasláno 30, vždy po 10 dotaznících do každého domova pro seniory a zpět jich bylo vyplněných zasláno pouze 7, tj. 23,3 %. Jak již bylo uvedeno, největší překážkou ve výzkumu je momentální situace, jež zasáhla celou Českou republiku. Z toho 1 dotazník byl vyřazen pro neúplnost údajů. Ve výsledku se jednalo o šest žen a jednoho muže. Pro zachování anonymity a ochrany osobních údajů nazýváme participanty P1-P6. Dotazníky byly vyplněny zejména ženami proto, že je v zařízeních ubytováno více žen než mužů.

Pro výzkum byly také osloveny felinoterapeutky v rámci celé České republiky, které si vybírají a pracují zejména s Mainskými mývalími kočkami. V tomto případě byl využit strukturovaný rozhovor, který probíhal pomocí online videohovoru. Všem zúčastněným bylo také přislíbeno, že jejich odpovědi budou anonymní a zveřejněny jen s iniciálami. Rozhovor byl proveden se všemi třemi oslovenými.

4.6 ANALÝZA ZÍSKANÝCH DAT

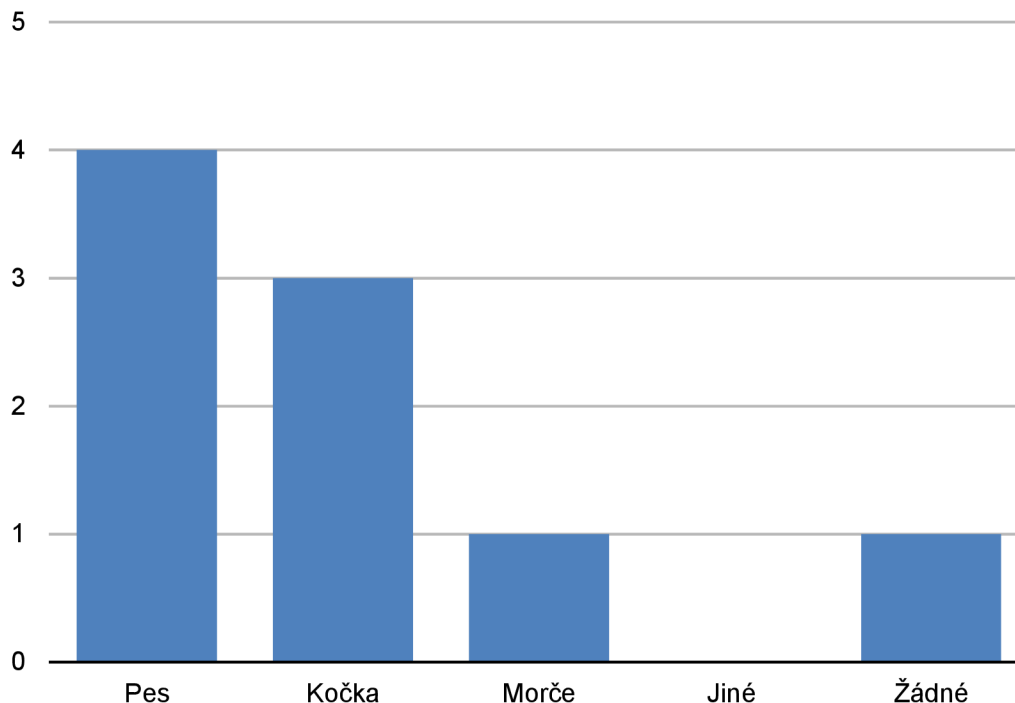
V této kapitole byla pozornost zaměřena již na subjektivní vnímání felinoterapie z pohledu jednotlivých participantů. Následující kapitoly byly rozděleny dle jednotlivých otázek, které obsahoval námi vytvořený dotazník (**viz. příloha str. 68-69**). Jsou zde zařazena zejména zajímavá fakta, díky kterým lze následně určit, zda má účast na felinoterapii pozitivní vliv na subjektivně vnímaný psychický stav seniorů.

4.6.1 Chovali jste dříve ve své domácnosti nějaké zvíře?

Z celkového počtu 6 participantů pouze jeden (16,7 %) nechoval ve své předešlé domácnosti zvíře. Zbýlých 5 účastníků chovalo nejméně jedno zvíře. Nejčastěji chovaným zvířetem byl pes, kterého chovali 4 participanti (66,7 %). Druhým nejčastěji chovaným

zvířetem byla kočka, kterou uvedli 3 (50 %). Pouze jeden (16,7 %) ještě uvedl, že dříve choval morče.

Z průzkumu tedy vyplývá, že klienti účastníci se felinoterapie mají většinou zkušenosti s chovem zvířete a většina jich ve své domácnosti chovala více než jedno.

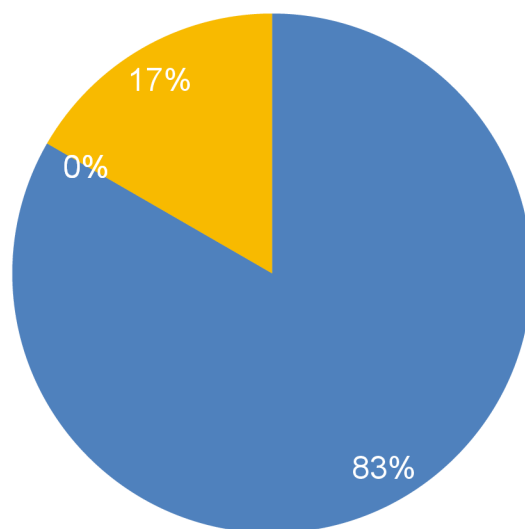
Graf č. 1: Zvířata chovaná v domácnostech participantů

4.6.2 Myslíte si, že přítomnost zvířete pozitivně ovlivňuje psychický stav člověka?

Tato otázka nás utvrdila v tom, že přítomnost a blízkost zvířete je pro člověka přínosem. Všichni respondenti (100 %) se domnívají, že přítomnost zvířete pozitivně ovlivňuje psychický stav lidí. Zde byl ponechán i prostor pro vyjádření, který byl všemi využit. Senioři nejčastěji zmiňovali příjemné pocity, které v nich zvíře vyvolává. Dle dotazníků pociťují zlepšení nálady, radost, klid a harmonii. Pomáhá jim zapomenout na problémy a nacházejí v něm přítele, společníka. Zvíře v nich potlačuje pocity samoty a potřebu dotyku.

- Převážně pozitivní
- Převážně negativní
- Pozitivní i negativní zhruba ve stejném poměru
- Nevím, nedokážu odpovědět

Graf č. 2: Emoce seniorů vyvolané felinoterapií

4.6.3 Jaké emoce vyvolává felinoterapie?

Na tuto otázku odpověděli všichni respondenti (100 %) a pouze jeden (17 %) si nedokáže na tuto otázku odpovědět. Ostatní pociťují při felinoterapii převážně pozitivní pocity, tedy dohromady 5 respondentů (83 %). Žádný respondent neoznačil odpověď převážně negativní a pozitivní i negativní zhruba ve stejném poměru.

4.6.4 Pozorujete na sobě změny v těchto oblastech způsobené felinoterapií?

Tato otázka byla formulována záměrně tak, abychom zjistili, zda má felinoterapie vliv na následující oblasti: nálada, soustředění, motorické funkce a pohyb, paměť, vyjadřovací schopnosti a řeč, ochota ke spolupráci, agresivita a deprese. Tuto otázku zodpověděli všichni respondenti (100 %) a měli zde možnost volby více odpovědí.

V následujícím grafu č. 4 jsou uvedeny odpovědi, které byly v dotazníku zaznamenány a změny, které participanti pozorovali v jednotlivých oblastech.

Zlepšení nálady u seniorů v rámci felinoterapie pozorovali všichni respondenti (100 %). Čtyři participanti (66,7 %) pozorovali na sobě během felinoterapie zlepšení soustředění. Dva participanti na sobě nepozorovali žádné změny v soustředění (33,3 %) a žádný nevedl možnost zhoršení soustředění.

Motorické funkce se během felinoterapie zlepšily téměř u všech participantů (83,3 %) a pouze jeden participant (16,7 %) na sobě nezaznamenává v rámci pohybu změnu. Zhoršení neuvedl žádný z dotazovaných.

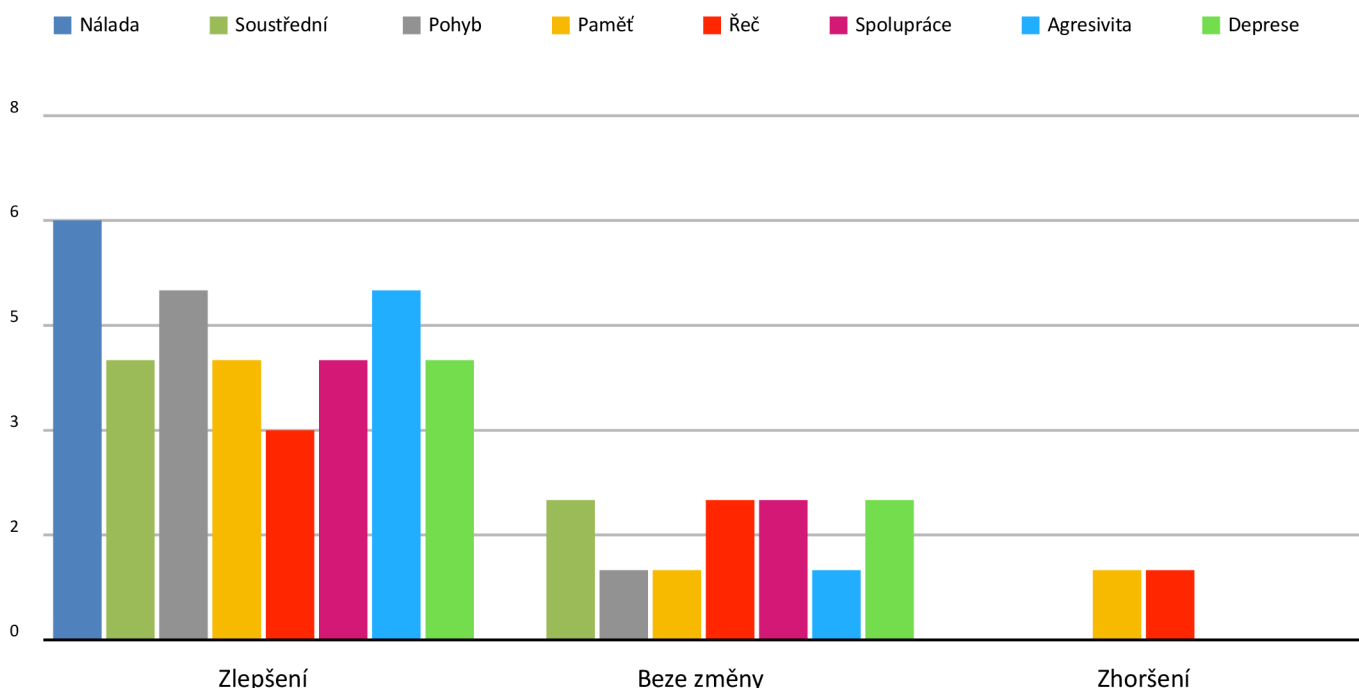
U odpovědí, které se týkaly paměti, se poprvé setkáváme s odpovědí, že došlo v této oblasti k zhoršení a tuto odpověď zvolil jeden participant (16,7 %). Ke zlepšení paměti došlo u čtyř participantů (66,7 %).

V rámci vyjadřovacích schopností a řeči bylo pozorováno asi největší počet rozdílných odpovědí. Pouze tři dotazovaní (50 %) uvedli, že došlo ke zlepšení, dva participanté (33,3 %) nepozorovali v této oblasti žádnou změnu, a u jednoho (16,7 %) došlo ke zhoršení řeči.

Čtyři senioři (66,7 %) pozorovali ve spojení s felinoterapií zlepšení ve sféře spolupráce a komunikace s ostatními seniory ve skupině. Dva dotazovaní (33,3 %) označili odpověď beze změny. U žádného dotazovaného nebylo zhoršení pozorováno.

Je prokázáno, že felinoterapie má vliv na snižování agresivity. Tato otázka potvrdila, že felinoterapie působila kladně a snížila tak projevy agresivity u pěti respondentů (83,3 %). Jeden dotazovaný (16,7 %) nepozoroval u sebe změnu v oblasti agresivity. Zhoršení neuvedl žádný participant.

Poslední oblastí, která nás zajímala, byla deprese. Zlepšení v této oblasti pozorovali čtyři účastníci (66,7 %). U dvou dotazovaných (33,3 %) nebyly pozorovány změny žádné a zhoršení znovu neuvedl žádný z participantů.

Graf č. 3: Psychické a fyzické změny ovlivněné felinoterapií

4.6.5 Proč pravidelně docházíte na felinoterapii?

Další otázkou bylo zjištění důvodů, které vedou seniory k tomu, že felinoterapii navštěvují. Tato otázka měla otevřenou odpověď, aby zde mohl senior uvést i více důvodů, které ho vedou k návštěvě těchto skupinových sezení. Odpovědi se od sebe příliš neodlišovaly. Nejčastěji udávaným důvodem byla skutečnost, že dotázaný senior má rád zvířata a užívá si jejich přítomnosti. To potvrzuje i otázka výše, v rámci které bylo zjištěno, že pět respondentů (83,3 %) mělo v minulosti domácí zvíře, jsou tak na přítomnost zvířat zvyklí a vyhledávají ji.

Všichni respondenti také do dotazníku uvedli, že se dozvěděli o felinoterapii prostřednictvím pracovníků v zařízení a byla jim tato možnost jimi i nabídnuta.

4.6.6 Které sociální a psychické potřeby felinoterapie uspokojuje?

U této otázky nebyly stanoveny přímé odpovědi, jednalo se o otevřenou otázku, u které byl dostatek místa pro vyjádření daného účastníka. Participanti měli vyjádřit pocity, které prožívají a které v nich zvířata navozují. Také se zde měli vyjádřit k tomu, jaké dopady felinoterapie má na jejich socializaci v daném zařízení a zda jim pomáhá k snadnějšímu navazování mezilidských vztahů.

Z důvodu odlišnosti jednotlivých odpovědí uvádíme každou zvlášť. V tomto případě bylo dle autorky důležité zachovat individualitu každého participanta a jím použitých slov pro účely výzkumu. Odpovědi jednotlivých účastníků byly:

P1: *„Dříve, než tu s námi byla zvířátka, zde bylo větší smutno a s nimi je to tu hned veselejší.“*

P2: *„Díky nim mám hned lepší den a pak s kamarádkami probíráme ve společenské místnosti, co jsme s nimi zažily.“*

R3: *„Všichni se tady těšíme, až nás znovu kočky navštíví. Jsou to pro nás všechny příjemné chvílky. A díky tomu, že se takhle všichni setkáváme na hodinách společně, tak jsem získala i více kamarádek, se kterými pak tuto terapii znovu probíráme.“*

P4: *„Cítím se příjemně a uvolněně, když si je můžu pohladit a vzít na chvíli k sobě.“*

P5: „*Chvilky se zvířátka jsou skvělé, jen mě pak mrzí, že musí odejít a vrátí se znovu až na další sezení. Chtěla bych mít svého mazlíčka, kterého bych mohla hladit kdykoliv. Ale i tak mě přináší štěstí do života a vždy se na ně moc těším.*”

P6: „*Líbí se mi, že o nás v tomhle domově mají zájem a zařizují nám tyto aktivity. Vždy jsem měl domácího mazlíčka a zde mi velmi chybí, a proto tyhle návštěvy velmi oceňuji a vždy vítám. Jsem rád, že sem felinoterapii zavedli, protože jsem se bál, že zde budu na vše sám.*”

Z těchto odpovědí lze soudit, že dotazovaným seniorům přináší zooterapie potěšení, zmírňuje pocity osamělosti a pomáhá jim překonávat sociální problémy v komunikaci s ostatními seniory v daném zařízení. Senioři shledávají, že se jim za pomoci zooterapie zlepšila nálada, znovu se těší do dalších dní, vytrhává je ze stereotypu. U seniorů převládají pozitivní myšlenky a zooterapie jim navíc dodává i nové podněty a témata, kterými se mohou zabývat. Prokazuje se, že právě přítomnost zvířete v lidském životě, obzvláště v období stáří, je nenahraditelná.

4.6.7 Hodnocení felinoterapie?

Další oblastí našeho zájmu bylo i to, jak participanti na felinoterapii nahlíží a zda mají zájem docházet na setkání s kočkami i nadále. Všichni respondenti uváděli, že na ně felinoterapie působí velmi pozitivně a z uvedených odpovědí vyplývalo, že na ní docházejí velmi rádi. Pozitivním zjištěním díky této otázce bylo, že většina respondentů nepocítuje pocity samoty, a to díky velkému množství různých aktivit v rámci daných zařízení.

Stejně jako u předchozí otázky bylo i v tomto případě důležité vložit přesně použité věty každého jednotlivého účastníka. Konkrétní odpovědi jsou opět důležité pro výzkum a jeho výsledky. Odpovědi jednotlivých participantů byly:

P1: „*Máme zde hodně aktivit, které můžeme s ostatními dělat, ale kočky nás bavi hodně. Už i sestřičky mě upozorní vždy, když se blíží hodina a já třeba nestíhám nebo zapomenu. Mám vždycky radost, když si s nimi pohraju a oni mi předou v klině.*”

P2: „*Tohle sezení mi hodně pomáhá. Nemusím sedět v pokoji, mám se vždy na co těšit a tyhle zvířátka mi dávají lásku. Prostě mě přijmout, je jim s náma hezky a já se cejtím se dobře. Stačí, když se na mě kouknou těma vočima a mají u mě vyhráno.*”

P3: „*Moc se mi tohle líbí. Mám ráda ty chlupaté kočky, které můžu pohladit, potěšit se s nimi. A myslím, že mi to hodně pomáhá. Mám hned lepší den, jen to čekání na jejich další návštěvu je nekonečný.*”

P4: „*Ráda si popovídám a když k tomu mám okolo sebe i zvířata je to úplně nejlepší. Máme se dobře a ony mi připomínají domov.*”

P5: „*Je to skvělý, co pro nás tady všechno dělají. Já to pak říkám svým dětem a mají za mě radost taky. Alespoň se tady s holkama nenudíme.*”

P6: „*Hodnotím tyhle aktivity pozitivně. Doma jsem měl psa i kočku a tady mít vlastní zvíře nemůžu. Vytrhávají mě ze samoty a já mám tak pohyb.*”

Ze všech odpovědí od dotázaných seniorů můžeme usuzovat, že felinoterapie je pro obyvatele těchto domovů prospěšná, zmírňuje pocity osamělosti a sociálního vyloučení. Terapie s pomocí koček usnadňuje seniorům komunikaci a spolupráci mezi sebou a také uvolňuje vztahy mezi pracovníky a seniory.

Z výpovědí respondentů je patrné, že jsou z těchto sezení nadšeni, jsou eliminovány jejich špatné myšlenky a dodává jim nové podněty a témata, kterými se mohou zabývat. Ze zjevného nadšení, podtrženého velmi výrazným oživením rozhovoru, soudíme, že zooterapie má v práci se seniory své místo, a přítomnost zvířete v lidském životě, obzvláště v období stáří, je nenahraditelná.

Většina seniorů i lidí obecně nemá povědomí o samotném odborném názvu, který je pro ně neznámý, avšak terapie zvířaty je pro ně velmi zajímavou, přitažlivou a užitečnou. Domníváme se, že je potřeba se felinoterapii u seniorů nadále věnovat, což bylo potvrzeno i touto otázkou v dotazníku. Díky spokojenosti s terapií u všech dotázaných by bylo dobré ve felinoterapii i nadále pokračovat.

4.7 Rozhovory s felinoterapeutkami

V rámci našeho výzkumu byly osloveny tři felinoterapeutky zaměřující se právě na práci s plemenem koček Mainská mývalí, na které byl v této diplomové práci kladen největší důraz. Jak již bylo výše zmíněno, rozhovor proběhl se všemi třemi dotázanými, kterým byla přislíbena anonymita. S paní ZŠ, DH a MF proběhl videohovor, během kterého jim byly kladeny otázky, které budou podrobněji spolu s jejich odpověďmi uvedeny níže.

Cílem bylo zjistit, zda je Mainská mývalí kočka vhodnější pro tento obor než ostatní kočky a jaké jejich vlastnosti jsou ve felinoterapii neocenitelné a přínosné.

První dotazovanou felinoterapeutkou byla paní ZŠ, která v tomto oboru působí na Ostravsku a dlouhodobě spolupracuje výlučně s kočkami plemene Mainská mývalí z vlastních odchovů.

Druhou dotazovanou byla paní DH, která felinoterapii provádí na Mladoboleslavsku.

A jako třetí nám své odpovědi poskytla paní MF, která se zabývá felinoterapií v Hradci Králové a okolí.

V následujících podkapitolách je uveden celý rozhovor s paní ZŠ, DH a FM, který ve všech třech případech proběhl online kvůli nastálé koronavirové krizi.

4.7.1 Jak jste se k felinoterapii dostala?

ZŠ: *„Mainské mývalí kočky jako domácí mazlíčci u mne doma, to je ten pravý půvab nechtěného. Něco málo vím o lidské a kočičí duši a měla jsem v životě to štěstí, že jsem potkala kočku Žožu. Léta jsem tvrdila, že ten vousatý démon překročí můj práh jen přes mou mrtvolu. Argumentovala jsem tím, že kočka ovládne celý prostor bytu, včetně vzdušného, a nikdo jí v tom nezabrání. Nenapadlo by mně, že hned první kočka, kterou si nakonec vyprosila moje dcera, ovládne zejména prostor našich srdcí. Kočky jsou poslední opravdové šelmy, které dokázaly přežít v novodobé džungli. Jako řádný pragmatik bych byla ochotna připustit, že vztah kočka a já je založen na mé podivnosti. Jenže jsem byla tolikrát svědkem toho, jak vztah kočka a člověk, změnil jeho život, že pochybovat o sobě budu i nadále.“*

DH: *„Když zemřel můj přítel, hledala jsem smysluplnou činnost se svými kočkami, ve které bych se mohla přiblížit tomu, co si přál také dělat. Najít hlubší smysl v chovatelství a přinést radost všem. V prvních dvou letech to byla určitě terapie i pro mě.“*

FM: *„O felinoterapii jsem se dozvěděla před několika lety na mezinárodní výstavě koček, kde byl propagační stánek Aura Canis z.s., kteří se zabývají jak canisterapií, která je více známá, tak i právě felinoterapií. A právě pořádají různé akce, kurzy, zkoušky. Vše lze najít na jejich internetových stránkách. A už v té době mě to nadchlo. Práce se zvířetem a lidmi, také vzhledem k tomu, že sama pracuji v domově seniorů na oddělení zvláštního režimu pro lidi s různými formami postižení a demence. S jednou kočičkou jsme jezdili bez zkoušek, a co jsem si pořídila Mainského kocoura, absolvovala jsem s ním felinoterapeutické zkoušky v Hradci Králové a dostali jsme oficiální osvědčení.“*

4.7.2 Jak dlouho se zabýváte felinoterapií?

ZŠ: „Pracuji s terapeutickými kočkami již více než 10 let. Pořádám letní Kočičí hermu, kurzy individuální felinoterapie a kurzy práce s terapeutickou kočkou v zařízeních. Poprvé jsem slovo felinoterapie slyšela asi před deseti lety z úst Mgr. Ladislavy Hilbertové.¹ Zpočátku jsem nevěřicně kroutila hlavou, později začala obdivně pokyvovat. Mne k felinoterapii dovedly mé vlastní kočky. Zkrátka ji začaly provádět a tím mě přiměly k tomu, abych do toho šla.

DH: „Více jak 18 let.“

MF: „Zabývám se jí asi 2 roky.“

Pracujete s kočkou (kočkami) plemene Mainská mývalí a řekla byste, že je toto plemeno vhodnější pro felinoterapii než plemena jiná?

ZŠ: „Většina koček jsou od přírody léčitelky. Intuitivně vycítí, kde máte bolavé, či nemocné místo a tam si lehnou. Některé si k sobě vybírají nemocné lidi a jiné se mohou více chodit tulit k lidem, preferujíc určitý typ onemocnění. Jsou velmi dobré na nemoci hlavy, srdce, či páteře. Umí rozpouštět energetické bloky. Předpoklady kočky k terapeutickým aktivitám nejsou výsadou plemene, ale jednotlivých linií. Vždy jde o individuální vlastnosti kočičího jedince, jeho schopnosti a zájem o terapeutické aktivity. A samozřejmě o souznění kočky s majitelem – terapeutem.

Ráda bych dodala, že to, že jsem chovatelkou Mainských mývalích koček a současně se věnuji felinoterapii, spolu souvisí jen částečně. Chov mi dává větší prostor při výběru talentovaného kočičího terapeuta a možnost rozvíjet spolupracující linie koček. Rozhodně ale neplatí, že výstavně úspěšní jedinci jsou současně těmi nejlepšími terapeuty. Fyziognomie kočky hraje významnou roli už při prvním kontaktu člověka s ní. Přiznám se, že mé nejúspěšnější kočky, Fláfiina a Kabí, by na výstavě koček nijak neohromily. V terapeutické praxi však dlouhodobě dosahují výsledků téměř hmatatelných a jsou to kočky, kterým neodolají ani poměrně konzervativní lidé a vůči felinoterapii indiferentně naladěni jedinci. Práce s kočkou je nesmírně zajímavá a každý den přinese nějaké zkušenosti. Nové situace mě neustále nutí se zamyslet nad naprosto unikátními povahovými vlastnostmi těchto neobyčejných a fascinujících zvířat. Zaujmete-li někdy jakoukoliv moji mainskou mývalí kočku natolik, že se vám začne věnovat, prošlapávat vám některou část těla, zalehne vás v podivné

---

¹ Ředitelka dětského domova v Havířově, pracuje s Ragdolly Ginou a Eliášem.

pozici, uvede vás do zvláštního stavu mysli předem, okupujíc vaše rameno, a vy u toho budete mít těžko popsatelné velmi příjemné pocity, patrně jste se setkali s kočkou – terapeutkou. Je pak jen na vás, dáte-li vám dvěma šanci.

Mainská mývalí kočka je pro felinoterapii předurčena svou velikostí, stabilní povahou, atd. Jsou veselé povahy a milují lidi, společnost. Má povahu jako pes, takže snáší dobře chození s majitelem mezi lidmi, udržuje kontakt pohledem a vlastně s námi spolupracuje. Dále je pozoruhodná tím, že se ozývá jemným cvrčivým hlasem. Její líbezná tichá mňoukání některým chovatelům a následně klientům připomíná holubičí vrkání.”

DH: „Kromě Mainského mývalího kocoura Yettiho (Yetti of Pábení) pracuji a pracovala jsem též s ragdolly, ragamuffiny, perskýkými kočkami, javánkou a norskými lesními kočkami. Nemyslím si, že je to záležitost plemene - každé plemeno má své charakteristiky jak zdravotní, tak pokud jde o hospodaření s energií, nároky na potravu, velikost atd. - to je nutné vzít v úvahu. Ale to nejdůležitější je vztah, který spolu se zvířetem máte. A tento vztah je mnohohrstevný - jeho první složka vzniká navázáním prvního kontaktu - a pak je to budování vztahu, chcete-li trénink. A právě ten trénink je dost opomíjený a je to vlastně také terapie - pro obě strany. Za sebe - faktastické jsou všechny kočky, ale já miluji norky a mainy.“

MF: „Pracuji s Mainskou mývalí a Ragdollem napůl s Britskou kočkou (je bez rodokmenu, není čistá rasa). Vždy záleží na povaze kočky, to je hlavní. Musí být klidná, zvyklá i na cizí lidi, nebát se, nebýt útočná. Většina Maineek má takovou úžasnou povahu, přátelskou, přítulnou, snadno se naučí na chození na vodítku, tudíž výhoda, že můžete kráčet spolu, a i když se jí kolikrát něco nelíbí, tak to vydrží. Je to prostě klidná povaha, flegmatik. Navíc její dlouhá srst působí také, když klienti hladí její jemnou dlouhou srst, působí to zklidňujícím prožitkem, příjemně hřeje a zahřívá, mohou si z kočky udělat jakýsi polštářek a klidně ji jemně přilehnout. A to například u plemene Sphynx – kočky zcela bez srsti – nepůsobí, někdo by z ní mohl mít nepříjemný pocit, strach si ji vůbec pohládit.“

4.7.3 S jakou klientelou pracujete?

ZŠ: „S ohledem na mou praxi a vzdělání zaměřuji své felinoterapeutické aktivity zejména na práci s „náctiletými“, ale pracuji i s menšími dětmi a poslední dobou též s dospělými. Pozitivního působení kočky je možno využít u dětí s poruchami učení, v případě ADHD diagnózy, u dětí citově deprivovaných, fyzicky hendikepovaných, při řešení výchovných, rodinných či partnerských problémů atd. U dospělých se terapeutická kočka

osvědčila nejen v případě psychosomatických a psychických obtíží trvalejšího charakteru, ale zejména při překonávání tíživých životních situací, při ztrátě blízkého člověka nebo vyrovnávání se se změnou v rodinných vztazích. Svou přirozenou stimulační úlohu sehrává kočka v partnerských vztazích. Pro zkvalitnění života seniorů je kontakt s kočkou - terapeutkou velmi významný, pozitivní změny zaznamenávají nejen sami klienti, ale výrazný posun v naladění klientů konstatují zejména jejich rodiny. Mou specialitou jsou felinoterapie a relaxační činnosti v domácím prostředí kočky, kdy využívám výhod většího počtu kočičích terapeutů a možnosti jednoduššího sladění klienta s kočkou s ohledem na typ obtíží, se kterým klient přichází.”

DH: „Pravidelně 1 - 2x týdně (jak zaměstnání dovolí) se seniory v Domovech seniorů a stacionářích, nárazově (1-3x ročně) s dětmi z kroužků DDM. Nyní probíhá se seniory i felinoterapie po skype, už proběhlo 15 sezení a je to také velmi krásné. Pracujeme s kočičkami zase jinak, natáčejí se videa, víc se věnujeme tréninku a budování vztahu - krásné je obojí.“

MF: „Klientela: senioři, většinou diagnóza Alzheimer, demence různého typu, stavy po CMP, zdravotně postižení.“

4.7.4 Jak probíhá Vaše felinoterapeutická návštěva?

ZŠ: „Tato forma terapie je poměrně jednoduchá. Klienti v domovech pro seniory dostanou kočku na klín nebo vedle sebe do postele. Mohou ji hladit, probírat se prsty její srstí, nebo se jen nechat hrát a vnímat její vrnění. Kočka má teplotu 38,5 stupně Celsia a je prokázáno, že právě teplo a hlazení srsti má pozitivní vliv u lidí s Alzheimerovou nebo Parkinsonovou chorobou, ale i s artrózou. Následně i to, že klient musí vysbírat chlupy, které zůstaly na jeho oblečení, je určitý styl cvičení, při kterém rozhýbe ztuhlé prsty.“

DH: „Záleží na situaci (doba před koronavirem a současná) a typu zařízení. Zpravidla přijedeme do zařízení a jdeme za klientem či klienty. Pozdravíme se, zeptám se, zda si dají kávu, čaj, zda mají vše, co potřebují. Pak začíná rituál, který máme s číčkou nastavený - připravit podložku (deku), připravit jídlo kočce a otevřít kočárek (nebo přepravku, ale tu nepreferuji, číča v ní nemá dostatek pohodlí). Kočička má postroj, je to bezpečnostní prvek.

Pak si s klientem povídáme, věnujeme pozornost kočičce - co se jí za týden, co jsme se neviděli, přihodilo, co se naučila, klient jí může hladit, česat, dávat donesené pamlsky, hrát si s ní - opět závisí na věku kočky, jejich zažitých zvyklostech, velikosti atd. Samozřejmě mladé zvíře je živější, chce si víc hrát - má desetiletá norka chce zase víc spát a nechat se drbat.

Při felinoterapii po skype se sejdeme s klientem v danou dobu - většinou je při úvodní fázi přítomen aktivizační pracovník (technické záležitosti) a poté si pouštíme natočená videa s kočkami a dalšími druhy zvířat - ale třeba i videa z měst, kde bydlíme - a povídáme si v podstatě stejně, jako při normálním setkání. Velkou výhodou je, že tato forma je vhodná i pro alergiky a že pokud je navázána kontinuita - se lidé mají nač těšit, případně je možné i některá videa přehrávat znovu. Teď už máme docela slušnou zásobu předtočených videí od našich členů.“

MF: „Jelikož v zařízení pracuji nebo jsem pracovala, tak klienty znám. Prošla jsem pracovně 3 zařízeními a do minulých se vracím jako návštěva vždy. Chodím ke klientům jednotlivě po pokojích, na pokoji jsou většinou 1 nebo 2 klienti. Pozdravím, přivítáme se, řeknu, že jsme přišli na návštěvu a jestli jim to nebude vadit. Pokud klient komunikuje verbálně, představím mu kocoura, povídáme si, jestli doma měl také kočku, psa, ... Kocour si zatím jde na postel klienta, ten si ho pohladí, a kocour se většinou v posteli uvelebí a odpočívá. Povídáme tak 20 minut u jednoho klienta. Můžeme pak navázat jakýkoli rozhovor, nebo zůstaneme u kočičího tématu – jaké má kocour oči, tlapy, srst, jak se klientovi líbí atd. U ležícího klienta také vkládám kočku na lůžko. Pokud klient sedí na invalidním vozíku, pokládám kočku na klín. Většinou vím, ke kterým klientům můžu s kocourem. Někteří opravdu kočky nemají rádi a nesnesou je.“

4.7.5 Jaké jsou podle Vás výhody felinoterapie oproti jiným terapiím?

ZŠ: „Felinoterapie sice znamená „terapie kočkou“, ale podstatný je ten prvek, který ve slově felinoterapie obsažen není, a to člověk, pacient, klient, zkrátka ten, komu kočka pomáhá. Dle mého názoru se terapeut bez kvalitních znalostí psychologie, zákonitostí fungování mezilidských vztahů a bez orientace v etiologii psychosomatických potíží může pouštět na tenký led. Mít jen vhodnou kočku zkrátka nestačí. Velkou výhodou vidím v tom, že upevňujeme personální vztahy v zařízení či na pokojích. Pokud se tam někdo například s někým pohádá, tak tam dojdou s těmi kočkami, zeptám se, co se stalo, že sestřičky něco povídaly. Jednoduše naváží tam, kde vidím problém. Je asi normální, že si na jednom pokoji lezou na nervy, to tak prostě je, na těch větších pokojích zejména. Notabene pokud to jsou lidé kompletně ležící, kteří se nemůžou sebrat a odejít, tak tam ponorková nemoc vznikne vždy. Tam potom záleží, jak se s tím ti lidé vyrovnají. A s tím se dá s pomocí felinoterapie lépe pracovat, když víme, že je tam nějaký problém a my o něm mluvíme. Mé Mainské mývalí kočky

jsou věrnými společníky a posluchači. Zároveň se díky této terapii učíme říkat věci otevřeně, o problémech mluvit a to, co mi vadí říct před tím druhým člověkem. Záleží však i na tom, co si udělali, jak moc jsou naštvani a taky záleží na době, kdy to tam jdu řešit. Když tam přijdu hned, tak je to čerstvé a k ničemu to moc nevede. Většinou, co jsem tak vyzorovala, to vede k vyšší agresivitě, když to chci řešit hned a nenechám to uležet. Ale opět je to individuální. V poslední době zájem o felinoterapii ze strany majitelů koček výrazně vzrostl, a to zejména díky větší otevřenosti veřejnosti i institucí směrem k alternativním léčebným postupům.”

DH: *„Myslím, že nelze hovořit o výhodách, pouze o preferencích. Určitě je dobré felinoterapii kombinovat i s jinými druhy zoorehabilitací, pokud si zvířata sednou a navzájem se nestresují. Výhodou je, že kočka je relativně "čistá", přichází z domova, kde se pohybuje po čisté podlaze, po kobercích - nechodí venku. Je menší, než pes, někdy spontánnější, když si ke klientovi sedne na klín (pokud to není 8 kg Yetti), i senior to chvíli zvládne bez toho, aby ho bolely nohy. Ale jak říkám, je to o preferencích jak klienta, tak samozřejmě člověka, který s kočkou pracuje. Psy mám moc ráda, ale s kočkou si rozumím beze slov.“*

MF: *„Kočka je snadno přenosná, cestu autem zvládá bez problému, většinou vydržíme i bez WC, ale bereme ho s sebou na delší návštěvy. Většina lidí je a byla ve svých domácnostech na kočky zvyklá, kočky lidé doma měli, i když dříve patřila na dvůr, kde lovila myši a domů se pustila ke kamnům a na mléko. Ale řekla bych, že se stále musí felinoterapie dostat ještě více do povědomí, stále vede canisterapie a psi v oblíbenosti. Prostě pes je pes a kočka je kočka.“*

Ze všech tří rozhovorů vyplývá, že oslovené felinoterapeutky již mají mnoho zkušeností s provozováním tohoto druhu terapie, včetně zkušeností s námi vybranou klientelou – tedy osobami seniorského věku v domovech seniorů. Zaměříme-li se na první výzkumnou otázku, kterou jsme si stanovili, tedy: *Je pro felinoterapii vhodnější určité plemeno kočky - Mainská mývalí kočka?*, a podíváme-li se na odpovědi dotázaných, všechny tři terapeutky uvedly, že kočky plemene Mainská mývalí jsou pro felinoterapii vhodné díky své přátelské povaze a dalším kvalitám, jako mazlivost, srdečnost a společenskost. Jedná se samozřejmě o subjektivní pocity všech terapeutek, avšak jsou podloženy několika lety praxe a zkušeností i s jinými plemeny. Je ale samozřejmé, že každý člověk může mít preference jiné, proto nelze zcela jasně říci, zda je určité plemeno pro terapii nejvhodnější.

Druhá otázka, kterou jsme v této části stanovili, zněla: *Jaké jsou výhody felinoterapie oproti jiným zooterapiím?* Zde se odpovědi v určitých částech shodují – mezi výhody terapie s kočkou řadí dotázané následující: kočka je menší zvíře, není problém s jejím přenášením,

přichází ze svého domova čistá, tedy není potřebné omývání pacek při příchodu do zařízení. Jako další výhodu uvedla jedna z dotázaných felinoterapeutek spontánnost kočky. Může totiž samovolně vyskočit na klín klienta, pro kterého není problém kočku udržet. S velkým psem, například zlatým retrívrem, by toto možné nebylo.

V některých částech se však dostáváme k otázce preferencí – tedy ne každému musí vyhovovat terapie s kočkou, někteří klienti mohou upřednostňovat psy a kočkám ani nemusí dát šanci. Ve více odpovědích také můžeme zjistit, že felinoterapie je oproti canisterapii méně známá a v povědomí veřejnosti. Dotázané také apelují na to, že by se měla felinoterapie rozšířit co nejvíce, protože se jedná o velmi úspěšnou kategorii zooterapie.

Takže ano, felinoterapie své výhody má, nemusí to však znamenat, že bude oblíbenější než jiné druhy zooterapie.

DISKUSE

V praktické části této diplomové práce jsme se zaměřili na využití felinoterapie v domovech seniorů. Zajímaly nás dvě důležité oblasti. První z nich se týkala otázka, zda má felinoterapie pozitivní vliv na psychický stav uživatelů domovů pro seniory. Ze získaných výsledků vyplynulo, že na námi položenou otázku je odpověď kladná. Nejedná se však o nový objev, pozitivní vliv felinoterapie na člověka, ať už seniorského věku či například dětského, je znám už delší dobu. Tuto skutečnost potvrzuje několik autorů, které jsme zmínili již v teoretické části práce, například Hypšová (2007) nebo Müller (2014). Ti popisují kladný vliv na život klientů působením nejen felinoterapie, ale i canisterapie, hipoterapie a dalších zooterapií. Naše výsledky, které jsme získali odpověďmi klientů domovů pro seniory, se s popsányými tvrzeními a poznatky shodují.

Méně probádaná je však druhá oblast, kterou jsme se v této práci zabývali, a které se týkala otázka, zda je Mainská mývalí kočka vhodnějším plemenem pro felinoterapii než plemena jiná. Ačkoli nelze se stoprocentní jistotou říci, zda je odpověď na naši druhou otázku kladná, nelze ani tvrdit, že by byla záporná. Mainské mývalí kočky, což už je také známá skutečnost, mohou být výbornými „terapeuty“. V tom se naše práce shoduje nejen s Hypšovou (2007), ale i se třemi felinoterapeutkami, které jsme pro výzkumnou část oslovili. Žádná z terapeutek nepotvrdila přímo, že by Mainské mývalí kočky byly pro terapii nejvhodnější a jediná správná volba, avšak odpovídaly kladně na využití tohoto plemene pro terapii. Je tedy jisté, že kombinace přátelské, skoro až „psí“ povahy, hebké srsti a vzrůstu těchto koček je pozitivní směsicí pro osobnost kočičího terapeuta.

Ohledně vhodnosti Mainské mývalí (a jiných koček) pro terapii přinášel pochybnosti Nerandžič (2006), podle nějž je kočka často velmi teritoriální a nesnese změny prostředí. Toto tvrzení je u velkého procenta koček pravdivé, avšak je-li kočka učena na změny prostředí od kotčícího věku, nemá v budoucnu s cestováním a novými místy problém. V tomto ohledu má Mainská mývalí kočka velkou výhodu v adaptabilitě a rychlém učení. Je známo hodně případů, kdy majitelé své kočky venčí na vodítku jako psy a jezdí s nimi na výlety. Proto bychom tento argument pro nevhodnost koček pro terapii nechávali jako velkou překážku.

Shrneme-li poznatky o Mainských mývalích kočkách, které jsme získali jak v teoretické, tak i praktické části této práce, dojdeme k závěru, že toto plemeno je opravdu pro felinoterapii více než vhodné. Toto tvrzení nám potvrdí i výše zmíněné felinoterapeutky, které

s kočkami tohoto plemene praktikují terapii pravidelně. Pokud bychom ale chtěli dokázat, že Mainská mývalí kočka je jediné plemeno, které je pro terapii opravdu to nejvhodnější, s velkou pravděpodobností bychom se ke kladnému výsledku nedostali, nebo by výsledek nebyl jednoznačný. Každý klient, se kterým kdy byla nebo bude felinoterapie prováděna, bude mít své preference v oblasti plemene kočky terapeutky. Každý člověk je jedinečný a zrovna Mainská mývalí kočka může být někomu něčím nepříjemná, nesympatická, nebo z ní může jít strach kvůli její velikosti či výrazu. To však nemění nic na souboru jejích kvalit, díky kterým se mezi plemeny využívanými na felinoterapii neztratí.

Zhodnotíme-li překážky, které se během psaní této diplomové práce vyskytly, mezi ty největší můžeme řadit krizovou situaci vzniklou rozšířením nového koronaviru. Kvůli tomuto byly zakázány veškeré návštěvy jak v domovech seniorů, tak i nemocnicích a jiných pobytových zařízeních a byly uzavřeny i školy a školská zařízení. Proto nebylo možné provést výzkum v původním plánovaném rozsahu. Komunikace s vybranými zařízeními byla kvůli této situaci ztížená, pracovníci měli neodkladnou práci, aby byli schopni zajistit nešíření viru. Vyvinuli jsme snahu o online rozhovory se seniory místo zvoleného dotazníku, avšak tento postup nám bohužel nebyl v zařízeních schválen. S online video rozhovory však souhlasily oslovené terapeutky, což bylo velmi užitečné pro psaní této práce.

Jako další velkou překážku můžeme považovat psychický a rodinný stav autorky. K této práci byla velmi citově připoutaná kvůli jednomu z rodinných příslušníků, který však v průběhu psaní práce zemřel. Proto musela autorka psaní práce na určitou dobu přerušit. Velmi nepříjemnou situací pak byla nastalá krize, kdy nemohl být splněn původní plán výzkumu a výsledky proto nejsou pro autorku zcela uspokojivé. I přesto však výsledky vyšly pozitivně, autorka získala několik zásadních a důležitých informací pro svou práci v chovu koček.

ZÁVĚR

Tato diplomová práce si kladla za cíl zjistit, zda má felinoterapie pozitivní vliv na psychický stav seniorů v pobytovém zařízení pro seniory. Tyto domovy pro seniory byly vybrány dle toho, zda je v těchto zařízeních provozována právě felinoterapie. Zooterapie je v České republice poměrně známý pojem, ale tato práce měla za úkol více přiblížit zejména felinoterapii, která začíná být stále více vyhledávána a není již tolik opomíjena. Jedná se o terapii, která je nenáročná na prostor, na přípravu, pro klienta, je ale velmi náročná pro kočku a felinoterapeuta.

V rámci výzkumu byly stanoveny 3 výzkumné otázky. První otázka zněla: „Jakým způsobem ovlivňuje felinoterapie psychický stav seniorů žijících v domovech pro seniory?“ Další otázka se ptala: „Má felinoterapie pozitivní vliv na psychický stav klientů žijících v domovech pro seniory?“. Poslední otázka byla položena takto: „Zlepšuje felinoterapie sociální stav klientů žijících v domovech pro seniory?“ Zkoumaným souborem bylo konkrétně 6 seniorů, jež odpovědělo na zasláný dotazník přes email. Samotný výzkum probíhal pomocí kvalitativní výzkumné strategie. Odpovědi, které pak byly přínosné pro naši diplomovou práci, byly zaznamenány do grafů nebo byly uvedeny celé.

Cílem diplomové práce bylo i zmapovat terapii z pohledu osob, které se felinoterapii denně věnují. Důležité byly i jejich zkušenosti s jednotlivými plemeny koček. Pozornost byla upřena na konkrétní plemeno, kterým byla Mainská mývalí kočka. Důvod tohoto výběru byla hlavně zkušenost, kterou s tímto plemenem má autorka, a také jejich povaha, která se jeví vhodnou pro tento druh terapie.

Výzkumné otázky byly, dle názoru autorky, všechny splněny a zodpovězeny. Bylo potvrzeno, že felinoterapie působí na seniory jen pozitivně, přináší jim příjemné pocity a odhání negativní myšlenky, které je v pobytových zařízeních často napadají. Také jim pomáhá zahánět jejich samotu a nahrazovat tak potřebný kontakt s živým tvorem. Z dotazníků také vyplynulo, že téměř všichni dotazovaní respondenti chovali v minulosti ve své domácnosti zvíře, o které se starali, a bylo jim potěchou. Proto jim felinoterapie přináší i kousek minulého domova, vzpomínají na pěkné časy a díky tomu, že se musí o zvíře postarat, se cítí užiteční. Z pohledu sociálního je felinoterapie také přínosem. Podporuje v lidech komunikaci s ostatními lidmi, navazování vztahů mezi sebou. I v rámci samotné felinoterapie jsou senioři nuceni komunikovat a jak ze zasláného dotazníku vyplynulo, díky tomu nacházejí společná témata a nové kontakty.

V další části výzkumu jsme naši pozornost soustředili na to, zda je Mainská mývalí kočka vhodnějším „terapeutem“ než jiné kočky. Zde se naše teorie částečně potvrdila. Námi dotazované felinoterapeutky uznaly, že s tímto plemenem mají jen ty nejlepší zkušenosti, je s ním ideální spolupráce, a to hlavně pro jeho skvělé vlastnosti, kterými je vyrovnanost, přítulnost a srdečnost. Bylo by tedy jimi doporučeno, aby toto plemeno bylo pro felinoterapii záměrně vybíráno a dále s ním pracováno zejména u dětí a seniorů.

Tato diplomová práce může být přínosem pro všechny, kteří se chtějí o felinoterapii více dozvědět a inspirovat se. Dále také dobrovolníkům, jenž začínají s felinoterapií, může poskytnout potřebné základní informace, které jsou aplikované a zaměřené na seniory a její možné využití. Praktickým přínosem je výzkum, kde byly potvrzeny účinky felinoterapie na seniory a také její vliv na zlepšení psychického stavu seniorů. Další možné využití této práce je také jako vzdělávací a informační materiál pro širokou laickou i odbornou veřejnost.

Práce by však mohla pomoci i chovatelům koček, kteří by si jako chovatelský cíl zvolili šlechtění koček pro účely felinoterapie. Pro tento okruh čtenářů obsahuje práce veškeré základní informace, na základě kterých by mohli zjistit, zda se věnovat chovu Mainských mývalích koček a dokázat tak jejich nesporný talent pro felinoterapii, nebo zda by raději zvolili plemeno jiné a věnovali se rozvíjení jeho předností.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. ANDRŽOVÁ, Ivana. *Něžní obři z Ameriky: mainská mývalí kočka (the Maine coon)*. 2., upr. vyd. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2006, ISBN 80-868-1814-4.
2. ČEVELA, Rostislav, Zdeněk KALVACH a Libuše ČELEDOVÁ. *Sociální gerontologie: úvod do problematiky*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-2473901-4.
3. DVOŘÁČKOVÁ, Dagmar. *Kvalita života seniorů: v domovech pro seniory*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4138-3.
4. FOGLE, Bruce. *Kočky: velká obrazová encyklopedie*. Praha: Ottovo nakladatelství - Cesty, 2003. ISBN 80-718-1858-5.
5. GAVORA, Peter. *Výzkumné metody v pedagogice: příručka pro studenty, učitele a výzkumné pracovníky*. Brno: Paido, 1996, ISBN 80-85931-15-x.
6. HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Fenomén stáří*. Vyd. 2., podstatně přeprac. a dopl. Praha: Havlíček Brain Team, 2010. ISBN 978-80-87109-19-9.
7. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.
8. HOLCZEROVÁ V. a D. DVOŘÁČKOVÁ. *Volnočasové aktivity pro seniory*. Praha: Grada, 2013, ISBN 978-80-247-4697-5.
9. HROZENSKÁ, Martina a Dagmar DVOŘÁČKOVÁ. *Sociální péče o seniory*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4139-0.
10. HYPŠOVÁ, Daniela. *Vhodný výběr kočky pro felinoterapii*. In VELEMÍNSKÝ, Miloš. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice: Dona, 2007. ISBN 978-80-7322-109-6.
11. HYPŠOVÁ, Daniela. *Felinoterapie*. In VELEMÍNSKÝ, Miloš. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice: Dona, 2007. ISBN 978-80-7322-109-6.
12. JANEČKOVÁ, Hana. *Domovy pro seniory*. In MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7.
13. JAROŠOVÁ, Darja. *Péče o seniory*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2006. ISBN 80-7368-110-2.
14. JIRÁK, Roman. *Poruchy afektivity ve stáří*. In KALVACH, Zdeněk. *Geriatry a gerontologie*. Praha: Grada, 2004. ISBN 80-247-0548-6.
15. KALVACH, Zdeněk. *Geriatry a gerontologie*. Praha: Grada, 2004. ISBN 80-247-0548-6.

16. KLEVETOVÁ, Dana. *Motivační prvky při práci se seniory*. 2., přepracované vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. Sestra (Grada). ISBN 978-80-271-0102-3.
17. KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Psychologie nemoci*. 1. vyd. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-0179-0.
18. MAHELKA, Bohumír. *Využití některých druhů zvířat v zooterapii*. Kontakt: odborný a vědecký časopis pro zdravotně sociální otázky. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2000, roč. 2, č. 2. ISSN 1212-4117.
19. MAHELKA, Bohumír. *Není jenom canisterapie*. In Mezinárodní seminář o zooterapiích 27. 6. – 1. 7. 2006 v Brně: sborník příspěvků. Brno: Sdružení Filia, 2003.
20. MALÍKOVÁ, Eva. *Péče o seniory v pobytových sociálních [sic] zařízeních*. Praha: Grada, 2011. Sestra (Grada). ISBN 9788024731483.
21. METZOVÁ, Gabriele. *Norská lesní kočka. Naše kočky*. Březen 2004, roč. 8, čís. 3, ISSN 1211-6270.
22. MLÝNKOVÁ, Jana. *Péče o staré občany*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247- 3872-7.
23. MÜLLER, Oldřich. *Terapie ve speciální pedagogice*. 2., přeprac. vyd. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4172-7.
24. NERANDŽIČ, Zoran. *Animoterapie, aneb, Jak nás zvířata léčí: praktický průvodce pro veřejnost, pedagogy i pracovníky zdravotnických zařízení a sociálních ústavů*. Praha: Albatros, 2006. Albatros Plus. ISBN 80-00-01809-8.
25. PŘIBYL, Hugo. *Lidské potřeby ve stáří*. Praha: Maxdorf, [2015]. Jessenius. ISBN 978-80-7345-437-1.
26. ŘÍHOVÁ, Marie a René BÍLEK. *Kočky*. Praha: Orbis pictus, 1992. ISBN 80-852-4043-2.
27. STĚNIČKOVÁ, Jana. *Felinoterapie v mateřské škole*. Naše kočky, 2008, č. 10, ročník XII.
28. SVOBODOVÁ, Ivona. *Zoorehabilitace a aktivity se zvířaty pro rozvoj osobnosti*. V Praze: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2009. ISBN 978-80-213-1912-7.
29. ŠVANCARA, Josef. *Psychologie stárnutí a stáří*. Praha: SPN, 1979.
30. TICHÁ, Věra. *Legislativní úprava týkající se praktikování zooterapie*. In VELEMÍNSKÝ, Miloš. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice: Dona, 2007. ISBN 978-80-7322-109-6.
31. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5.

32. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.
33. VELEMÍNSKÝ, Miloš. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice: Dona, 2007. ISBN 978-80-7322-109-6.
34. VERHOEF-VERHALLEN, Esther. *Encyklopedie koček*. Praha: Rebo Productions, c1997. ISBN 80-858-1584-2.
35. WEBER, Pavel. *Minimum z klinické gerontologie pro lékaře a sestru v ambulanci*. Brno: Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví, 2000. ISBN 80-7013-314-7.
36. ZOULOVÁ, Ivana. *Něžní obři z Ameriky III. Mainská mývalí kočka (The Maine Coon)*. Vydáno vlastním nákladem – Bc. Ivana Zoulová, 2015. ISBN 978-80-260-7731-2

Internetové zdroje

1. Definition tiergestützter Therapie. ESAAT - European Society for Animal Assisted Therapy [online]. Dostupné z: <https://www.esaat.org/definition-tiergestuetzter-therapie/>
2. Tvrdá, Andrea, ELVA HELP o.s. Metodika canisterapie – krizová intervence. (2004). [online]. Dostupné z: « <http://www.aacr.estranky.cz/clanky/metodika.html> »

DOTAZNÍK

1. Jste:

- a. muž
- b. žena

2. Chovali jste dříve ve své domácnosti nějaké zvíře?

- a. psa
- b. kočku
- c. Jiné - uveďte jaké: .....
- d. Žádné

3. Zúčastnil/a jste se Vy osobně někdy felinoterapie?

- a. ano
- b. ne

4. Myslíte si, že přítomnost zvířete pozitivně ovlivňuje psychický stav člověka?

- a. ano
- b. ne
- c. nevím

5. Jaké emoce ve Vás vyvolává felinoterapie?

- a. převážně pozitivní
- b. převážně negativní
- c. pozitivní i negativní zhruba ve stejném poměru
- d. nevím, nedokážu posoudit

6. Pozorujete na sobě změny v těchto oblastech způsobené felinoterapií? (vždy zvolte u každé oblasti, zda došlo ke zlepšení, zhoršení, či žádnou změnu nepozorujete)

- a. nálada: zlepšení - beze změny - zhoršení
- b. soustředění: zlepšení - beze změny - zhoršení
- c. pohyb: zlepšení - beze změny - zhoršení
- d. paměť: zlepšení - beze změny - zhoršení

- e. řeč: zlepšení - beze změny - zhoršení
- f. spolupráce: zlepšení - beze změny - zhoršení
- g. agresivita: zlepšení - beze změny - zhoršení
- h. deprese: zlepšení - beze změny - zhoršení

7. Proč pravidelně docházíte na felinoterapii?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8. Které sociální a psychické potřeby felinoterapie uspokojuje?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9. Jak hodnotíte felinoterapii?

.....

.....

.....